

Onsdagen den 20 Mars 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokolls-utdrag för den 18 dennes och protokollet för den 23 sistlidne Februari.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående afsöndring af jord från Sergeantbostället Munkabo Anders Bussgården till plats för en folkskola;

N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående Arrendatorn C. A. Molins befriande från arrendet af Nyqvarns gamla bro; och

N:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående upplåtande för all tid till Warola kyrka i Skaraborgs län af en kronotomt.

H. Exc. Herr Grefve Manderström anförde skriftligen:

Då jag nu går att yttra mig med anledning af den hemställan, som uti sistlidne Lördags sammanträde till mig blifvit gjord, ber jag att i främsta rummet få uttala mitt erkännande så väl af den fosterländska anda, som med så mycken värma uttalat sig om nödvändigheten för Sverige att, i likhet med öfriga länder, allvarligen vara betänkt på ordnandet af sitt försvar, som ock af den förtjenstfulla utredningen af hvad under sednaste tid i andra länder i detta afseende blifvit beslutadt, och hvilken hufvudsakligen öfverensstämmer med de underrättelser, hvilka från Kongl. Maj:ts särskilda Beskickningar ingått. Särdeles tacksam är jag derföre, att den värde ledamot, som gjort sig mödan anskaffa dessa upplysningar, dervid fästet uppmärksamheten på de länder, med hvilka vi, utan förmätenhet, kunna anse oss fullt jemförliga, ty ingen lärer väl våga påstå, det vi icke skulle kunna, för bevarandet af vår sjelfständighet och vårt oberoende, bringa lika stora offer, som Danmark, Holland, Belgien, Bayern och Schweitz. Om någon deremot skulle invända, att en del åtminstone af dessa länder äro rikare lottade än vi, må icke förbises att de anslag, som der blifvit beviljade, äro långt betydligare än de, som vid innevarande riksdag blifvit af Kongl. Maj:it

begärda. Öfverallt, till och med i sådana länder, hvilkas neutralitet blifvit af de mäktigaste stater garanterad, synes man hafva antagit såsom en oafvislig nödvändighet att, om äfven med ansträngning, utan tidsförlust anskaffa dugliga och tidsenliga krigsvapen: jemväl uti de länder, der under sednare åren högst betydliga utgifter i samma riktning varit gjorda. Äfven deruti har den värde ledamoten, i min tanke, fullkomligt rätt, att en så allmän, med så högst betydliga kostnader förenad föreställning, nödvändigt måste vara någonting annat än en tillfällig mani, och att dertill giltiga anledningar måste ligga till grund. Svenska Riksdagen åligger det, under sådana förhållanden, att omsorgsfullt och samvetsgrannt pröfva, huruvida dessa anledningar icke kunna sägas vara lika giltiga för oss, som för andra med oss jemförliga folkslag.

Jag tvekar saunerligen icke att uttala det omdöme, att så är verkliga förhållandet. Icke derföre, som skulle från något håll ett hotande språk varit emot oss fördt: tvärtom är det min pligt att erkänna och att intyga, att fortfarande det bästa förstånd och det vänskapligaste förhållande är med alla främmande magter rådande; och då från vår sida, en upprigtig önskan om dessa förhållandens fortfarande bestånd förefinnes, anser jag Kongl. Maj:t berättigad att nu, likaväl som för två månader sedan, hysa en grundad förhoppning, att fosterlandet oafbrutet måtte få åtnjuta fredens välsignelser. Denna uti Kongl. Maj:ts tal vid riksdagens öppnande uttalade förhoppning är grundad på Dess föresats att icke taga del uti de tvistefrågor, som på mera än ett håll, inom Europa redan då hade yppat sig, och hvaraf en del på ett allt mer och mer betänkligt sätt ytterligare utvecklat sig. Men den är dock icke annat, och icke mera än en förhoppning: någon *försäkran* i detta afseende har väl aldrig någon Monark, huru mäktig han än varit, vågat uttala. Den eviga freden, — *pax perpetua*, — säger Leibnitz, — finnes ej förr än i kyrkogården. Så var det i denne store mannens tid, och så lär det väl äfven vara och förblifva, såväl för individerna, som för staterna. Väl tror jag mig kunna säga, att någon anledning till *direkt* misshällighet icke med någon främmande stat förefinnes, och att jag, min pligt likmätigt, sorgfälligt skall undvika allt, som dertill skulle kunna leda; men andra länders sorgliga, äfven under den oss närmast liggande tidpunkt ådagalagda erfarenhet bevisar nogsaunt, att det icke alltid beror på en stat, att sjelf bestämma den ställning, som densamma, under uppstående förvecklingar mellan andra stater, företrädesvis skulle önska intaga, och att neutraliteten ofta nog kan innebära en icke ringare fara än en direkt inblandning. I alla händelser är onekligen det enda rätta att vara beredd på hvarje möjligen förekommande fall, och att sätta sig i den ställning, att man hufvudsakligen litar på sig sjelf.

Med afseende å de politiska åsigter, som af den värde ledamoten uttalats, rörande det af honom s. k. allmänna politiska rättslöshetstillståndet, känner jag mig lycklig att icke helt och hållet dela hans uppfattning. Jag tror icke att ett undantag, huru betänkligt och bedröfligt det än må vara, kan anses tillräckligt för att kullkasta regeln. För min enskilda del vill jag ogera afstå från den öfvertygelse, att vi kunna trygga oss vid ingångna traktaters helgd, så vida vi sjelfva uppfylla de af oss åtagna förbindelser, och, — hvilket jag anser som ett oeftergif-

ligt vilkor, — göra oss beredde, att sjelfve kraftigt kunna i vårt försvar deltaga.

Sedan jag i allmänhet yttrat detta, ber jag att få öfvergå till de närmare formulerade trenne frågor, som till mig blifvit framställda.

Hvad angår *den första*, har jag redan antydtt, att de af Kongl. Maj:t i Thronalet uttalade förhoppningar om fortfarande fred voro grundade *dels* derpå, att Han icke genom inblandning i främmande tvistefrågor ville ikläda sig skyldigheten att deltaga i deras lösning, och *dels* derpå att de Förenade Rikenas läge och deras naturliga gränser icke kunna gifva någon främmande magt rimlig anledning, att, utan ett öppet åsidosättande af allt afseende å bestående rättsgrundsatser, vilja göra oss något intrång, så länge vi sjelfve förhålla oss fredligt. Grunden för dessa förhoppningar eger tvifvelsutän ännu samma giltighet, som då de uttalades. Men Thronalet innehåller, omedelbart efter den af Friherre Raab anförda strof, en annan, som dermed nära sammanhänger, och är af följande lydelse:

»Tilldragelser, som vi nyligen bevittnat, hafva emellertid varnande framhållit den af förgångna tidens erfarenhet bekräftade lärdom, att vi för uppehållandet af vårt sjelfbestånd böra, näst Gud, i främsta rummet lita på oss sjelfve och våra egna krafter.» Och af dessa båda satser, jemförda med den framställning om anslag till vapen, som derefter följer, framgår otvetydigt, att Kongl. Maj:t väl velat gifva en försäkring derom, att, såvidt på Honom berodde, ville han söka att draga fördel af allt, som kunde vara egnadt att åt oss bevara freden, men att Han derföre ingalunda kunde anse sig viss att deruti lyckas. Någon framställning, som innefattar emot oss fiendtliga afsigter, har, — såsom jag redan haft äran nämna, — icke ingått. Om jag hade anledning misstänka, att sådant oakadt några hemliga anslag emot oss vore å bane, skulle jag likväl svärligen kunna offentligen närmare redogöra för en sådan misstanke, och derigenom ofelbart iråka svårigheter just för sådana obevista beskyllningar. Men, jag upprepar det, ehuru jag är lycklig att kunna säga, det jag icke har någon särskild anledning till dylika misstankar, kan jag likväl icke undgå att, lika med Friherre Raab, inse, att den allmänna politiska ställningen är egnad att ingifva allvarsamma bekymmer. Framför allt bör den omständigheten, att, snart sagdt, hela Europa sätter sig på krigsfot, och rustar i en omfattning, som måhända öfvergår allt hvad, som tillförene egt rum, vara en kraftig uppmaning för oss att icke försumma något, som kan leda till ett skyndsamt stärkeande af våra försvarskrafter.

Den andra frågan leder oss nog långt in på den s. k. konjunkturalpolitiken: ett fält, som jag är föga hågad, och knappt nog anser mig berättigad att beträda. Emellertid är det onekligt, att, om det af Friherre Raab uppgifna intima förhållande skulle hafva ledt eller leda till ett anfallsförbund emot oss eller någon af de magter, med hvilka vi genom November-traktaten äro allierade, så vore vår trygghet otvifvelaktigt uti icke obetydlig grad förminskad. Jag vet icke om Friherre Raab, på grund af några för mig otillgängliga källor, eger anledning antaga tillvaron af ett sådant förbund: för min del kan jag ej annat än hysa en stark misstro till de uppgifter derom, som i tidningar förekommit; så mycket heldre, som Rysslands Utrikes-minister öppet förnekat, att

något sådant förbund vore i fråga, och, så vidt till min kunskap kommit, har andra länders diplomati, lika litet som vår egen, kunnat komma något dylikt förbund på spåren.

Beträffande *den tredje frågan*, har jag vid ett annat tillfälle redan nämnt, att vår officiella diplomatiska brefvexling under den sednaste tiden icke innehåller någonting, som kan gifva särskild anledning till oro för vår ställning till främmande magter. Om denna, ställning ändock skulle vara hotad af några faror, så hafva åtminstone dessa icke ännu kommit i det stadium, att de kunnat göras till föremål för diplomatiska framställningar, och aldraminst för offentliga meddelanden. Jag har icke heller funnit tidpunkten läglig att i underdanighet tillstyrka Kongl. Maj:t, att, under sakernas nuvarande skick, söka några nya allianser till vårt betryggande. Jag befarar derföre, att ett framläggande i detta ögonblick af vår diplomatiska skriftvexling rörande den allmänna politiska ställningen vore lika opåkalladt, som af föga intresse för allmänheten, och jag har derföre icke haft för afsigt att derom nu gå i författning.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Memorial N:o 42, angående beviljande af arvode åt Notarien D. M. Sandahl för hans bestyr med Riksdagens bibliothek och arkiv m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Betänkande N:o 9, angående tullbevillningen utom de delar deraf, som rörde artiklarne *kaffe, kaffe brändt, kakao, socker och tobak* samt § 9 i Taxe-underrättelserna.

Utskottets hemställan öfverst å sid. 4.

Friherre Sprengtporten: Innan jag går att yttra mig i sjelfva saken, anhåller jag att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att en reservation, som hör till detta Betänkande, blifvit flyttad till Betänkandet N:o 10.

Hvad nu sjelfva frågan angår, får jag till en början förklara, att jag ej är nog bekant med främmande länders tull-lagstiftning för att kunna uppgifva, huruvida en inregistreringsafgift af beskaffenhet, som jag föreslagit, finnes i deras tull-lagstiftning; och Utskottet har icke heller ansett nödigt att derom meddela några upplysningar. Hvad jag bestämdt vet, är att i England finnes en inregistreringsafgift på malen och omalen spannmål, och att de inkomster, som deraf tillflutit tullkassan, utgjort sistlidet år 800,000 pund sterling, eller mera än hela vår tullintrad.

Hvad som hufvudsakligen föranledt mig att väcka ifrågavarande motion, har varit det att det synt mig vara alltför liberalt och icke billigt, att, då fri införsel af de flesta sorts varor numera är medgifven, Staten skall icke blott få ensam vidkännas alla kostnader i och för tulladministrationen, utan äfven en del andra utgifter, såsom t. ex. tolagsersättningen till stapelstäderna. Vidare har jag ansett det man i närvarande tidpunkt icke borde förbise något, som kunde bidraga att höja Statens inkomster. I den redogörelse, som en af Regeringens mi-

nistrar nyss lemnat, finner man på flera ställen uttalad nödvändigheten att kraftigt ordna vårt lands försvarsväsende. Det är väl sannt, att vi i våra söners tapperhet och fosterlandskärlek hafva ett godt stöd; men till ett kraftigt försvar behövas ej blott armar, utan äfven materiellt understöd. Der det sistnämnda saknas, kunna de stridande, huru talrika och väl stämda de än må vara, dock icke hoppas att i längden försvara sig emot en fiende, som disponerar öfver tillräckliga penningekällor.

Utskottet säger i sitt Betänkande, »att Statsverket under det nuvarande systemet funnit sina på tullbeskattningen beroende inkomster i ej ringa grad tillvexa.» Deri må väl ligga en viss sanning; och tydligt är, att, i och med detsamma folkmängden och industrien tilltager, tullinkomsterna också skola ökas. Men om man jemför vår tulltaxa med Norges, så synes det, som om vår icke vore uppställd med den beräkning som Norges att tillskynda inkomster åt Staten; och man kan ej heller underlåta att anmärka, det tullinkomsterna i vårt land stiga nog långsamt i förhållande till folkmängdens och industriens tillväxt.

Jag vill nu icke ingå i någon detaljerad granskning af Utskottets motiver, ty de utgöra hufvudsakligen allmänna fraser; det enda vill jag anmärka att, då man har en tullbetjening och den fordom kunnat utföra tillfyllestgörande bevakning vid tullstationerna, utan att förorsaka tullverket några odrägliga utgifter, det väl är möjligt att en dylik kontroll äfven nu utan alltför stora uppoffringar kan utföras.

Det kan väl ej förnekas, att det finnes flera högst betydande importvaror, som skulle vara mycket lämpliga till s. k. kassaartiklar, såsom t. ex. bomull, lin, ull, oljor, fotogén, redskaper och materialier dertill, salt, spanmål, stenkol, talg, ost och mera dylikt. Jag tror, att, om man sätter billig inregistreringsavgift på dem, man skulle på det sättet lätt nog kunna skaffa vårt land en ganska betydlig inkomst. I andra länder, hvarest äfven finnas statsekonomer, som tänka, har man ansett berörda afgift såsom en slags finanstull, hvilken vore synnerligen lämplig att använda. Jag kan därför ej neka, att jag hoppats, att, då jag nalkades frihandels läger i den ödmjuka form, som min motion har, jag skulle rönt mera uppmuntran än som varit händelsen.

Ibland annat, som Utskottet i sin motivering sökt göra gällande, har äfven varit omtanken om skydd för våra näringar. Det var verkligen högst oväntadt, att från Bevillnings-Utskottet nu höra ett dylikt uttryck, då man under flera riksdagar varit van att derifrån höra, att det skydd, som redan finnes, är mera än tillräckligt och att i allmänhet intet skydd bör finnas. Emellertid kan jag icke annat än med glädje helsa ett dylikt argument, ty det föranleder mig att tro, det man möjligen är stadd på en återgång i tull-lagstiftningen.

Då Utskottet icke lemnat någon utredning i frågan, är det icke för Kammaren möjligt att ingå i någon detaljerad undersökning af min motion. Jag får därför, och under förutsättning att Kammaren icke återremitterar frågan till Utskottet, hvilket jag dock icke vill begära, emedan jag anser en återremiss icke vara till något gagnelig, anhålla om Herr Talmannens proposition derpå, att Kammaren måtte för sin del besluta aflåtandet af en underdånig skrifvelse af innehåll, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla: Det täcktes

Kongl. Maj:t, efter vederbörlig utredning, förelägga nästkommande Riksdag nådig Proposition af innehåll: att, med undantag för oarbetadt silfver och guld, apotheksvaror, reseförnödenheter och gångkläder till resandes och sjöfarande eget behof, en fastställd och i tulltaxan införd *inregistreringsafgift*, beräknad efter högst 5 och minst 2 procent af medelvärdet, må vid införseln i riket åsättas alla varor, som i tulltaxan äro antecknade såsom tullfria och icke åtnjuta denna tullfrihet på grund af traktater med främmande magter eller konventionen med Norge.

Friherre af Ugglas: Till en början beder jag att få uttala min ledsnad deröfver att genom misstryck den reservation, som hör till detta Betänkande, blifvit framflyttad till ett sednare. I hvad på mig ankommer, har jag dock sökt afhjelpa detta genom att låta trycka en särskild avis med underrättelse om misstaget, hvilken avis kommer att i dagens plenum utdelas.

Hvad sjelfva frågan angår, innefattar motionen, efter hvad deri säges, ett försök dels att bereda Statsverket tillgångar för fullkommande af Rikets försvar, dels ock skaffa Staten ersättning för utgifterna i och för tullbehandlingen af utifrån inkommande varor. Jag vill icke bestrida, att genom motionärens förslag någon, kanske icke så obetydlig inkomst skulle tillskyndas Statsverket, ehuru på samma gång utgifterna komme att tillvexa genom tulltjenstepersonalens förökning och en del andra omständigheter. Jag har dock icke kunnat biträda förslaget, hufvudsakligen af två skäl. Genom detsammans antagande skulle nemligen uppstå så stora hinder för den allmänna rörelsen, att de skulle, efter min tanke, mer än motväga de inkomster, som genom förslagets godkännande kunde beredas Staten. Att rörelsen skulle lida stort intrång, är uppenbart deraf, att, sedan nästan alla råvaror numera tullfritt få till landet införas, dessa kunna få införas i hvilken hamn som helst, emedan fartygen icke behöfva i hamnarne undergå annan tullbehandling än att tullbevakningen efterser, det de icke innehålla annat gods än sådant, som blifvit anmaldt; men genom att åsätta de inkommande varorna den ifrågasattade inregistrerings-afgiften, kunde naturligtvis varornas införsel endast ske i hamnar, hvarest finnes ständigt tullbevakning. Den som tager i betraktande våra kusters långsträckthet, och huru nödvändigt det är för industriens utveckling, att hvar som helst och icke i några vissa hamnar sådana varor, som i myckenhet användas, t. ex. stenkol, spanmål m. m. dylikt, må kunna få aflastas, den finner ock lätteligen, hvilken förlamande inverkan på den allmänna rörelsen stadganden i den syftning, motionären föreslagit, skulle utöfva. Men, äfven om man icke vill fästa någon hufvudsaklig vikt vid dessa förhållanden, finnes det dock ett ytterligare och, såsom det mig synes, än mera talande skäl för afslag till motionärens förslag. Såsom bekant är, hafva på åtskilliga af sådana fabriksalster, som här i landet tillverkas, blifvit åsatta låga importtullar, under beräkning att de för nämnda alsters tillverkande nödiga råvaror skulle få tullfritt i landet införas. Om man nu ville pålägga dessa råvaror den ifrågasatta inregistreringsafgiften, skulle naturligtvis det skydd, som man hittills ansett nödigt att lemna våra näringar, än ytterligare förminska. Jag vill med ett enda exempel belysa detta förhållande. Till ett skålpund kläder åtgå två skål-

pund ull, hvilkas pris vanligen beräknas, efter 1 R:dr 50 öre skålpundet, till 3 R:dr R:mt. Nu är importtullen för ett skålpund kläde 75 öre. Om nu en inregistreringsafgift af t. ex. fem procent af varans värde sattes på ull, så ökades de två skålpundens pris med femton öre; men dermed minskades ock det skydd, som lemnats åt klädestillverkningen i vårt land. Att åter, samtidigt med det en dylik inregistreringsafgift åsattes, höja importtullen på kläde, derifrån äro vi förhindrade genom den Franska handelstraktaten. Enahanda är förhållandet med en mängd andra fabriksalster, såsom siden, redskaper m. m. Jag kan därför icke tro annat, än att ett bifall till motionärens förslag skulle vara till stor skada för vår fabriksnäring.

Den ärade motionären uppräknade en del varor och deribland ost, som efter hans förmenande skulle kunna blifva ypperliga kassaartiklar, ifall den af honom föreslagna inregistreringsafgiften blefve dem åsatt. Ehuru det egentligen icke hör hit, ger mig dock motionärens berörda framställning en ötvungen anledning att lemna några upplysningar, huru under sednare åren importen af ladugårdsalster ganska märkbart, och på ett för fosterlandsvännen högst tillfredsställande sätt aftagit, hvaremot exporten ökats. Dessa upplysningar äro hemtade ur Kommers-kollegii berättelser och andra autentika handlingar. Jag förutskickar den anmärkning, att, då export af kött och fläsk hufvudsakligen bestått i export af lefvande djur, jag förvandlat dessa till kött efter en slagtvigt af 6 centner för nötkreatur och 2 centner för svin, hvarjemte jag åsatt varornas priser efter följande beräkning:

Ett centner fläsk	20 R:dr.
» » kött	15 »
» » ost	50 »
» » smör	50 »

priser, hvilka väl måste medgifvas vara snarare höga än låga.

En efter dessa grunder uppgjord beräkning, visar följande förhållande:

Fläsk:

År 1863 utgjorde *importen* 85,891 centner, under det att *exporten* uppgick till endast 2,163 centner. Efter denna tid har importen gradvis sjunkit, men exporten stigit, så att år 1866 den förra uppgick till 16,344 centner och den sednare till 30,321 centner.

Kött:

Importen utgjorde år 1863, 25,168 centner och år 1866, 6,747 centner, under det att *exporten*, som år 1863 uppgick till endast 3,859 centner, år 1866 stigit till 75,629 centner.

Smör:

År 1863 *importerades* 29,529 centner och år 1866 23,856 centner, under det att *exporten*, som år 1863 belöpte sig till 552 centner, år 1866 uppgick till 8,684 centner.

Ost:

Importen har gradvis sjunkit från 12,449 centner, som den utgjorde år 1863, till 8,506 centner år 1866, under det att *exporten*, visserligen ännu obetydlig, dock stigit från 137 centner år 1863, till 623 centner år 1866.

Beräknar man i penningar värdet af förenämnda import och export, framgår att Sverige, som emot en *import* af 4,193,990 R:dr år 1863 hade att ställa en *export* af endast 135,595 R:dr, år 1866 deremot *exporterade* dylika varor för ett värde af icke mindre än 2,206,155 R:dr, under det att *importen* endast uppgått till 2,046,195 R:dr.

Motionärens förslag innefattar slutligen en återgång från de grundsatser, som i sednare tiders tull-lagstiftning blifvit godkända. Lika öfvertygad jag är, att man för närvarande icke vidare bör fortgå på denna bana, lika bestämd är jag ock att söka motarbета hvarje försök till återgång.

Slutligen förekommer mot förslaget, att, om det bifalles, man återfår en slags värdeförtullning, hvilken man förut ansett sig nödsakad att lemna, i anseende till de många svårigheter och olägenheter, som med densamma äro förenade.

På dessa grunder får jag yrka på afslag å motionärens förslag och bifall till hvad Utskottet tillstyrkt.

Herr Odelberg: För min del måste jag ansluta mig till Friherre Sprengtportens åsigt, att större delen af de varor, som för närvarande få tullfritt i vårt land införas, böra äsättas en inregistreringsavgift. Det är väl sannt, »att vår tull-lagstiftning på senare tider gjort tullfrihet till regel och skydd till undantag»; men det är just denna regel, jag för min del icke kan gilla, och jag tror mig icke handla emot konsumentens intresse, om jag yrkar, att producenten bör i första rummet tillgodoses, ty endast genom styrka hos denne sednare, kan konsumtionen i längden uppehållas.

Att, på sätt Bevillnings-Utskottet uppgifvit, »tullbevakningspersonalen vid tullstationerna kunnat betydligt minskas genom den medgifna tullfriheten å en mängd varor,» kan jag icke fatta, och några påstå, att, om så skett, det otvifvelaktigt är på bekostnad af den säkerhet mot tullförsvinnning, hvilken af bevakningen skall förhindras; ty så länge vår tulltaxa innehåller, om ock blott en enda artikel, som är belagd med hög tullsats, måste, till förhindrande af oloflig införsel af endast denna vara, tullbevakningen med uppmärksamhet följa lossningen af alla andra varor, de må vara tullfria eller icke. Likaledes tyckes kustbevakningspersonalen icke kunna indragas eller minskas, så vida man åsyftar att hindra tullförsvinnning.

När dertill kommer, att den enda vara, som drager hög tull, nemligen bränvin, är mycket lätt att smuggla, dels till följd af varans egen natur, dels till följd af våra grannars välvilliga benägenhet, att förskaffa oss denna vara till godt pris, så torde ifrågavarande skäl till afslag å motionen icke vara rätt hållbart. Alla varor måste tullbehandlas och öfvervakas, och det tyckes således vara ganska billigt, att de alla i sin mån bidraga till de för tullbevakningen erforderliga kostnader.

Det enda skäl Bevillnings-Utskottet åberopat, som, enligt min tanke, kan förtjena någon uppmärksamhet, är, att förslaget kan »angripa det skydd, som tull-lagstiftningen ansett billigt att ännu medgifva landets industri». Jag medger, att, sedan vi bortskänkt vår frihet, att förfoga rörande tull å industriens produkter, måste den rätt, som ännu förunnas

denna industri på det sorgfälligaste bevaras, och att således råämnen för fabriker och handtverkerier böra af tullen helt lindrigt beröras, möjligen med blott 1 à 2 procent af värdet, under det att flera andra artiklar kunna bära en afgift, på sätt motionären föreslagit, af 3 à 5 procent, och hvarom kan öfverlemnas åt Bevillnings-Utskottet att bedöma.

Jag upprepar, att jag instämmer i Friherre Sprengtportens åsigt, och fastän jag hade tänkt att yrka på frågans återremitterande till Utskottet, vill jag på de af honom anförda skäl afstå derifrån, och förenar mig om det af honom framställda yrkande.

Medan jag har ordet, kan jag ej underlåta att göra en anmärkning vid en i Utskottets motivering förekommande sats. Utskottet säger nemligen, att, äfven om en förhöjning af importtullen å en del förädlade varor kunde ske, dock industrien genom den föreslagna råvarutullen skulle beröfvas hvarje förhoppning att kunna utsträcka sin afsättning till främmande länder, hvilken afsättning likväl bör anses såsom ett lifsvilkor särdeles för vår industri, som, i följd af den ringa marknad landet förmår erbjuda, vid hvarje rikare utveckling hotas med ögonblicklig förqväfning i sitt eget öfverflöd. Af detta resonnement skulle man vara frestad att tro, det vår industri befunnit eller befinner sig i en stark utveckling. Men emedan jag och många med mig icke hyser den tron, måste jag bestrida, hvad Utskottet här yttrat. Jag hyser nemligen den åsigt, att ett lands industri icke är i tillväxt, så länge importen från andra länder af de för befolkningens behof oundgängligaste artiklar oupphörligt tilltager. Till sådana artiklar räknar jag i främsta rummet de, som äro nödiga för folkets beklädnad, såsom väfnader, beredt läder, färdiggjorda kläder o. s. v. Huruledes importen häraf på de sednaste 20 åren vuxit, ber jag att få ådagalägga med några siffror, hämtade ur sanma källa, Kommerse-kollegii berättelser, hvarur en föregående talare hemtat sina. Af dessa inhemtas, att från år 1845 till 1865 importen af *bomullsväfnader* af olika slag ökats så, att då den det förstnämnda året utgjorde 142,533 R, den under det sistnämnda året uppgick till 893,156 R; att importen af *ylleväfnader* utaf alla slag utgjorde år 1845, 78,438 R; och af *halfylle* år 1845, 408,091 R; men att år 1865 importen af sistnämnda två slags varor, äfvensom af dukar, hvilka år 1845 till ringa eller ingen grad infördes, uppgick till 1,116,475 R; att importen af *linne- och hampväfnader* år 1845 utgjorde 8,387 R, och år 1865, 354,479 R; af *beredt läder* af alla slag år 1845, 18,727 R och år 1865, 484,594 R; samt att *färdiggjorda kläder* importerades år 1845 till ett värde af 7,500 R:dr R:mt, men år 1865 till värde af 746,400 R:dr R:mt.

Således just emedan jag tror, att vår förädlingsindustri är i starkt aftagande, har jag icke genom stillatigande velat synas godkänna righeten af Utskottets förenämnda motivering, hvilken hvilat på den förutsättning, att vi behöfva en annan marknad för vår industri än den, vårt eget land erbjuder.

Herr Bennich: En föregående talare har redan sökt vederlägga de skäl, som anförts för bifall till ifrågavarande motion. Jemte det jag
anhåller

anhåller att få instämna med honom, tillåter jag mig att meddela några upplysningar, som måhända kunna vägleda omdömet i förevarande fråga.

Jag medger villigt, att, genom åsättande af en inregistreringsafgift på en del inkommande varor, en icke obetydlig förökning i tulluppbörden och kanske till och med i nettointkomsten skulle beredas Staten, men på samma gång skulle Statsverket få vidkännas betydliga utgifter för ökandet af tullbevakningspersonalen, och industrien utsätts för stora hinder, som måhända mer än uppvägde de ökade inkomsterna, samt en stor del af vår viktigaste industri lida ett menligt afbräck.

Det är väl sannt, att, så länge i tulltaxan finnas några tullpliktiga artiklar, tullbevakning måste finnas; men lika sannt är ock att genom den tullfrihet, som på sednare tider medgifvits, tullbevakningspersonalen kan mycket förminska och verkligen äfven har förminskats. För 25 år sedan uppgick tulladministrationskostnaden till 25 å 27 procent af hela tulluppbörden, hvaremot den för närvarande bestiger sig blott till 13 procent. Under denna tidsperiod har ett ganska stort antal tulltjänster indragits och på flera ställen hafva tjänstemän med mindre löner ansetts vara tillfyllestgörande. Derför att *några* inkommande varor skola tullbehandlas, behöfs det naturligtvis icke så stor bevakning, som om *alla* skulle undergå en dylik behandling. Om nu en inregistreringsafgift, eller, hvad som uppenbarligen är detsamma, en låg tull skulle åsättas alla de stora artiklarne, såsom man föreslagit, skulle naturligtvis alla till hamnarne utifrån inkommande fartyg underkastas en vidlyftig och kostsam undersökning, mätning m. m., hvilken nu ej är till samma grad behöfelig. Man har bland de artiklar, å hvilka inregistreringsafgift skulle sättas, anført stenkol. Jag får då nämna, att nu kan lossningen af fyra till fem fartyg, lastade med stenkol, samtidigt försiggå under uppsigt af en tulltjänsteman, men att, om motionärens förslag antoges, det behöfdes en eller två tjänstemän på hvarje fartyg. Ville man tillåta införsel af varor på alla de orter, der sådant kunde behöfvas, men ändock pålägga nämnda afgift på varorna, behöfdes det på alla dessa platser kontrollerande och uppbärande tulltjänstemän, kvalificerade på ett annat sätt än de, som erfordras nu, då större delen af inkommande varor äro tullfria. Således, antingen måste man inskränka rättigheten att till hvilka hamnar som helst kunna få införa varor, eller ock måste man inrätta på dessa platser en tullbevakning, ordnad på ett annat sätt än som nu erfordras. Jag förutsätter, att man ej vill underkasta sig de upppoffringar, som blefve en följd af bevakningspersonalens förökning, utan att man ville hänvisa trafiken till de nuvarande eller några nya större tullplatser. Då skulle en varureqverent, som t. ex. behöfde stenkol, blifva tvungen att låta fartyget med hans stenkollast först gå in till den bestämmelseorten närmaste hamnen, der lossas och mätas, och sedan åter inlasta stenkolen samt slutligen på bestämmelseorten åter urlasta densamma. Under förutsättning att på stenkol sattes den högsta föreslagna inregistreringsafgiften, skulle sålunda den Staten tillkommande afgift för en tunna stenkol, värd öfverhufvud två R:dr, uppgå till tio öre. Tror man verkligen, att denna till Staten ingående inkomst uppvägde de omkostnader den enskilde finge vidkännas, derest den föreslagna afgiften komme att utgå. Men ett sätt att tillvägagå, som visserligen bereder Staten

en inkomst, men trycker och förlamar industrien i hög grad, kan icke vara statsekonomiskt rätt. På samma sätt som jag nu exempelvis om stenkol redogjort, förhåller det sig med en stor mängd af de öfriga artiklar, å hvilka man velat sätta afgift. Vid sista riksdagen borttogs tullen å salt, hufvudsakligen derföre att förbrukaren deraf skulle kunna erhålla denna artikel utan omvägar och hvar helst den behöfdes. Vill man nu gå en alldeles motsatt väg?

Men det möter ett ytterligare hinder för bifall till motionärens förslag deri, att i den fria täflan, som numera börjar råda emellan de olika ländernas industri, det skulle vara omöjligt för vår att bestå, derest berörda förslag antoges. En talare har omnämmt, huruledes genom afgiftens åsättande det nuvarande skyddet för ylleväfnadsindustrien skulle förminska och således utöfvandet af sagda industri försvåras. Jag beder att få anföra ett än mera öfvertygande exempel. Ett skålpund silke kostar gemenligen trettio R:dr. Inregistreringsafgiften derå skulle efter fem procent af varans värde utgöra 1 R:dr 50 öre; men tullen å ett skålpund sidenväfnad utgör med nästa år blott 1 R:dr 50 öre. Genom åsättande af berörda afgift skulle, i betraktande deraf, att ett skålpund rå silke icke ger ett skålpund sidenväfnad, således all sidenväfnadsindustri i vårt land göras omöjlig. En dylik afgift kan således i de flesta fall icke åsättas, utan att man på samma gång höjer importtullen på motsvarande fabriker; men derifrån äro vi i de flesta fall förhindrade icke blott genom de bestämmelser, som finnas i de med Frankrike och andra länder afslutade handelstraktater, utan, hvad mera är, genom den pligt, som bjuder oss att icke för Svenska folket fördyra dess nödenheter mera än nödigt är.

Den sista talaren har anført åtskilliga siffror, som skulle utvisa, att den Svenska industrien under det sista tjugutalet år gått betydligt tillbaka, och anställt en jmförelse mellan 1845 och 1865 års import af diverse varuartiklar; men han har glömt, att 1845 års import ej kunde vara så stor som 1865 års, emedan det förstnämnda året dels en mängd artiklar varit till införsel förbjudna, dels ock belagda med så hög tull, att de icke kunde på laglig väg hit införas. Det fanns t. ex. då hos hvarje Svensk skraddare Belgiskt kläde, ehuru dylikt kläde då icke fick införas. På dessa kalkyler torde således icke något säkert omdöme i frågan kunna byggas; och bidraga de fastmer snarare att missleda än upplysa. Jag skulle deremot kunna anföra flera exempel på att Svenska industrien under sagde tid ej gått baklänges, äfvensom att numera icke sällan Svenska fabriker afsätta sina alster både till Finland och andra länder, något som förr sällan eller aldrig hände.

På dessa nu anförda skäl får jag afstyrka bifall till hvad motionären föreslagit och slutar med att fästa uppmärksamheten på det egna förhållande deri, att en man, som anses företrädesvis representera det skattdragande folket och som alltid gjort sig känd för sitt varma nit om industriens utveckling, vill öka tungan såväl för folket som för industrien, för att dermed bereda Statsverket högre inkomster, medan jag, en Kronans embetsman, hvilken företrädesvis borde tillse, att Kronans inkomster tilltaga, i folkets och industriens namn måste protestera mot det framställda förslaget.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning kl. 6 e. m.

Grefve Mörner, Carl Göran: Efter hvad den siste värde talaren yttrade derom, att den, som biträdde Friherre Sprengtportens förslag, vore en fiende till Svenska industrien, kan det synas djerft att yttra sig i sådan rigtning, men för min del har jag svårt att fatta huru åtgärder, som afse beredande af inkomster åt Statsverket genom tull i sådan rigtning, som nu är i fråga, kunna vara rigtade emot Svenska industrien, då dennas alster icke förtullas.

Den siste värde talaren yttrade vidare, att man skulle hafva vunnit så stora besparing i omkostnader för tull-administrationen genom de nedsatta tullarne, och såsom bevis deruppå åberopat, att dessa skulle numera endast uppgå till 12—13 procent af hela tulluppbörden emot 25—27 procent, som de på 1820-talet utgjorde. Detta är åter en af dessa jemförelser, hvilka tåla en noggrannare granskning. Den värde talaren har ej nämnt, till hvilka belopp tullinkomsterna och omkostnaderna uppgingo då och nu. Han har icke omtalat att, oaktadt en mängd artiklar numera blifvit tullfria, och således icke numera erfordra tullbehandling, tull-administrationen dock i sjelfva verket nu kostar betydligt mera än då. Nu beräknas förslagsvis till aflöningar åt tullstaten en million åtta hundra tusen R:dr R:mt, då åtgick dertill icke mera än omkring en half million R:dr Banco. Om således administrationen blifvit betydligt dyrare, under det man borttagit tullen på vissa artiklar, måste det åtminstone visa, att embetsmännens ställning numera är mera angenäm än förr.

Det har talats så mycket om hvad som i fordna tider gick förbi tullen och att man nu ej skulle hafva något dylikt att befara. Såsom domare i Kammarrätten har jag dock nyligen haft tillfälle erfaras, huru General-tullstyrelsen kommit underfund med, att icke obetydliga varubelopp gått förbi tullen i en till stapelstad upphöjd, långt inuti landet belägen småstad. Sedan tullstämplingen bortogs, sjönk äfven i en högst betydlig mån importen äfvensom tullinkomsten af en massa varor, som förut varit tullstämpling underkastade; i sanning en särdeles anmärkningsvärd förändring!

Man har anført såsom en stor fördel tillåtelsen att hvar som helst uteder våra vidsträckta kuster kunna införa och lossa tullfria varor, utan att dervid behöfdes annan bevakning än den, som verkställdes af en mindre kvalificerad person, hvilken hade att tillse det icke andra varor, än de uppgifna infördes. Detta kan visserligen hafva åtskilliga fördelar med sig, allt efter den olika synpunkt, hvarifrån man betraktar saken. Ibland sådana skulle äfven den kunna förekomma, att man tilläfventyrs här tänker sig att en sådan person kan lättare blifva i tillfälle att blunda, icke blott på ena ögat utan på båda ögonen, så att äfven andra än tullfria varor, skulle kunna komma att införas.

På samma gång man framhåller fördelarna af den nu gällande ordningen och af den säkerhet och trygghet emot tullförsnillning, som derigenom blifvit vunnen, finner man ofantlig svårighet vid att uppbära en inregistreringsafgift, och förbiser härvid möjligheten att tillämpa enahanda åtgärder, som man i många fall vid tullbehandling funnit lämpliga.

Sålunda förberär man här, att man måste med tunna mäta hvarje stenkolslast, ehuru det förefaller besynnerligt, att, då man kan uträkna ett fartygs dräktighet och lästetal, man icke äfven skulle kunna uträkna innehållet af den uti detsamma intagna stenkolslast. Jag trodde icke, att man hos en så hög myndighet som Kongl. General-tullstyrelsen skulle behöfva befara en sådan rädlöshet. Då lossning skulle ske från fartyg, som uppgifvits endast innehålla tullfria varor, kunde för närvarande en enda tullvaktmästare bevaka lossningen från 4 till 5 fartyg på en gång. Han bör då åtminstone hafva särdeles goda ögon, om han skall kunna se allt hvad som sker samtidigt på alla dessa fartyg.

För att visa origtigheten af Friherre Sprengtportens förslag, hafva båda de talare, som yttrat sig emot detsamma, tillämpat den högsta procentberäkning han ifrågasatt. Det var likväl blott ett maximum, och han har sjelf förklaradt, att enligt hans åsigt en inregistreringsafgift af endast 1 procent vore tillräcklig. Herr Bennich har tillämpat nämnda maximum på artikeln råsilk, och funnit detta leda till en orimlig hög beskattning, som skulle förorsaka undergången af den inhemska sidenfabrikationen; om icke denna industri lyckligtvis vore räddad genom Franska traktaten. Denna räddning kan dock vara ganska osäker, och tulläfventyrs anses denna industri ej heller värd att räddas. Enligt hvad jag från säker källa har mig bekant, kommer med nästa månads slut en af de största sidenfabrikerna att nedläggas och sannolikt gå de andra snart samma väg. Om på detta sätt den ena fabriken efter den andra upphör och afskedar sina arbetare, hvilka falla fattigvården till last, har man ej den industriens räddningsplanka mycket att tacka för, som utgöres af Franska traktaten. Ett exempel af det slag, jag omtalade, såg man förra sommaren, då från en af våra förnämsta fabriksstäder, Eskilstuna, arbetare under skördetiden vandrade omkring på landet och bettlande begärde arbetsförtjenst hos den betryckte landtmannen. Fortgår det på detta sätt och minskas, såsom nödvändigt inträffar vid aftagande produktion, möjligheten för folket att köpa de utländska varorna, så kommer säkert importen af dem äfven att förminskas och dermed jemväl de stora tullinkomsterna.

Den afgift, som vid förra riksdagen beslöts för införsel af åtskilliga slag af förädlade landtmannaprodukter, kunde ej anses för annat än en inregistreringsafgift, men den borttogs af Regeringen, troligen efter tillstyrkande af tull-administrationen. Under loppet af våren och sommaren sökte man emellertid, genom införande i tidningarne af redogörelser öfver importen till ett par större städer, ådagalägga ett fortsatt stigande af tullinkomsterna, men sedermera, när man kom till årets slut, framstår det förhållande, att tullinkomsten icke uppgått till samma belopp, som densamma under närmast föregående år utgjort. Att en af de påräknade inkomstkällorna borttagits, är en åtgärd, som det icke tillhör mig att bedöma, detta tillhör Konstitutions-Utskottet.

Det är enligt min åsigt uppenbart, att Friherre Sprengtportens förslag icke kan antagas i all den utsträckning, som ordalagen i detsamma medgifva, enär derigenom åtskilliga af de olägenheter skulle uppstå, som föregående talare påpekat, men detta utgör ej ett skäl att helt och hållet förkasta detsamma eller att underlåta dess tillämpning i de fall, der det kan bereda en inkomst för Statsverket, utan att medföra de

anmärkta olägenheterna. Jag tror derföre, att det vore skäl om de, som önska vidtagande af en sådan åtgärd som den ifrågasatta, i stället för att rösta för det af Friherre Sprengtporten framställda skrifvelseförslaget, röstade för en återremiss, på det Utskottet måtte komma i tillfälle att taga i öfvervägande, på hvilka artiklar den påyrkade inregistreringsafgiften må med någon fördel kunna tillämpas.

På dessa skäl anhåller jag, att Herr Talmannen måtte framställa proposition på återremiss af den föredragna punkten.

Friherre Sprengtporten: Det kan icke vara min mening att anställa någon jemförelse emellan mitt och andras intresse för den Svenska industrien, och ehuru jag icke vill smickra mig med den föreställningen att det är större än andras, tillåter jag mig dock tro, att det är lika varmt som deras, hvilka i denna fråga uppträdt som mina motståndare. Skilnaden oss emellan är endast den, att de gifva ett alltför inskränkt omfång åt detta begrepp, under det jag uppfattar det vidsträcktare, och betraktar frågan ur synpunkten af hela samhällets bästa, och tror derföre, att den välvilja, man vill visa industrien, bör omfatta alla dess grenar och icke endast vissa.

Jag måste beklaga mig deröfver, att den talare, som näst före den siste hade ordet, vid sin kalkyl uteslutande fästade sig vid det maximum jag föreslagit, och icke erinrade sig, att jag öfverlemnadt till Bevillnings-Utskottet att nedsätta denna afgift till det belopp, som Utskottet ansåg lämpligt. Hvad särskildt angår klädesfabrikationen, skulle visserligen, efter ett medelpris å råvaran af t. ex. 1 R:dr 50 öre skålpundet, den föreslagna inregistreringsafgiften, om den bestämdes till 5 procent, uppgå till $7\frac{1}{2}$ öre för skålpundet, men med 2 procents inregistreringsafgift gjorde denna icke mer än 3 öre; men nu känner den värde talaren att under de sednaste åren ullpriserna med 20 procent och derutöfver nedgått, och jag antager derföre, att med en dylik afgift klädesfabrikationen skulle kunna bestå ganska väl. En annan omständighet af vigt är, att våra klädesfabriker, snart sagdt, uteslutande äro beräknade för afsättning inom landet; det är sålunda icke de, utan konsumenterna som få betala afgiften.

Jag hade icke föreställt mig, att seglationsordningen medgaf lossning annorstädes än vid tullstation, och att, om någon enskild person ville lossa eller lasta på annat ställe, han nödgades anlöpna tullstation och der taga tullbevakning om bord, och i detta fall borde väl en dylik afgift, som den jag föreslagit, icke medföra stor svårighet vid bevakning och uppbörd. En annan talare har erinrat om det olämpliga i värdetullar. Jag har icke föreslagit några sådana, utan fast afgift, ehuru uträknad i förhållande till värdet; och att värdet, som måste ytterst ligga till grund för all tullbeskattning, icke måste vara omöjligt att uträkna, derpå finner jag ett bevis i Kommerce-kollegii berättelser öfver rikets import och export, som grunda sig på värden.

Hvad angår tullen på salt, som en talare fäst sig vid, är jag så mycket mera neutral, som jag, då den värde talaren sjelf väckte fråga om borttagande af densamma, motsatte mig detta. Jag skulle kunna hafva mycket att tillägga, men vill endast fästa uppmärksamheten derpå, att all beskattning är relativ. och frågan är endast om Staten lämpligast

kan vinna den nödiga inkomsten genom det ena eller andra slaget af beskattning. Jag hade icke trott, att en återremiss skulle gagna till något, men då det förslag till underdånig skrifvelse, som jag framställt, möjligen kunde vara alltför vidsträckt, vill jag icke bestrida Herr Grefve Mörners yrkande på återremiss.

Herr Almquist, Erik Victor: Enligt hvad som synes af den reservation jag i detta ärende afgifvit, har jag icke kunnat instämma i det beslut, hvori Utskottets majoritet stannat. Jag anser att de grundsatser, som motionären framställt, liksom hans skäl därför äro fullt befogade. Då vi ännu hafva tullsatser å en mängd varor och af detta skäl måste underhålla en vidt utbredd och kostsam tullbevakning, synes det mig billigt, att någon liten afgift påläggas äfven de varor, som för närvarande äro tullfria, men detta oaktadt undergå tillbehandling, för att derigenom bidraga till betäckande af dessa kostnader.

Man har inom Utskottet och äfven inom denna Kammare framställt många skäl för afslag, såväl med afseende på de ökade kostnaderna som svårigheterna vid tullbevakningen och det menliga inflytande, man förmenat att en dylik afgift skulle hafva på industrien. De skäl, som tala för denna åtgärd, hafva likväl blifvit så väl utredda och de förespeglade svårigheterna så grundligt vederlagda, att jag icke vill derpå spilla flera ord. Jag tror, att, om man ingår i en närmare granskning af förslaget, svårigheterna deraf icke skulle visa sig blifva så stora vid tillämpningen. Stöd för detta antagande hemtar jag i det förhållande, att både i England och i Frankrike en inregistreringsavgift lär finnas för alla införda, men tullfria varor. Kan principen tillämpas der, så bör den äfven kunna tillämpas i Sverige. Det synes mig därför nödigt att erhålla en fullständigare utredning af frågan, ty att för närvarande fatta ett bestämdt beslut, torde ej vara möjligt för Kammaren, i det outredda skick, hvori frågan befinner sig. Jag har äfven i min reservation yttrat mig i denna syftning, och förenar mig därför i det af Grefve Mörner framställda yrkande, dock icke emedan jag har stora förhoppningar om den utredning af frågan, som kan åstadkommas inom Bevillnings-Utskottet på den korta tiden af några månader; hvarföre jag äfven anser att det skulle varit lämpligare att till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig skrifvelse i den syftning, som Friherre Sprengtporten i början af diskussionen föreslagit, men då han numera återtagit detta förslag, torde en återremiss vara den enda väg, hvarpå man numera kan hoppas att vinna något.

Friherre Raab, Carl Adam: I den ekonomiska lagstiftningen framför allt bör man hålla sig vid vissa principer. Nu i fråga om tulllagstiftning måste vi fråga oss: hvilka principer fordrar frihandelsystemet? Först och främst tullfri införsel af alla nödvändighetsvaror, för att minska arbetetsklassens lefnadskostnad och öka dess välmåga. Vidare införselrihet för alla råvaror, för att sätta industrien i stånd att producera för godt pris och kunna täfla med utlandet.

Derjemte afser frihandeln att genom tull på öfverflödsvaror (finanstull) bereda Staten inkomster till dess mångfaldiga utgifter.

Låt om oss tillämpa omförmälda teorier på ifrågavarande motion om en inregistreringsavgift. En sådan avgift på nödvändighets- och råvaror är stridande mot frihetshandelns anda. Om vårt frihandels-system icke är fotadt på åstadkommande af en stor produktion inom landet, så är det förfuskadt, och sorgligt nog är förhållandet sådant i många delar af detsamma.

När derföre en talare invid mig sade, att den föreslagna inregistreringsavgiften är olämplig derföre, att den skulle belasta råvaruimporten, så hade han rätt, men man kan ju tänka sig att den kunde läggas på lyxartiklar, t. ex. färdiggjorda kläder, och då skulle den vara af mycken nytta. Jag erkänner visserligen att den skulle vara öfverflödigt, om man beräknat tullskydd för arbetet från första början. För min del tror jag ej, att de tullnedsättningar, som i detta och andra fall skett på de sista åren, varit nyttiga. Vår fabriksindustri stod för några år sedan till ett produktionspris af 66 millioner, nu uppgår tillverkningsvärdet till 75 millioner. Denna tillökning har uppkommit endast derigenom, att bomullsindustrien under de sednaste åren till följd af yttre orsaker åter börjat florerera, men tillverkningsvärdet inom andra industrigrenar har deremot icke stigit. Detta visar således att näringarne fått ett hugg, och då den aktade motionären velat rätta de missförhållanden, som derigenom uppstått, borde man med mera noggrannhet öfvervägt det förslag han framställt. Jag vill ej tala om Franska traktaten, men om man hade kunnat beskatta vissa konsumtionsvaror, som icke beröra den, så hade det varit väl. Bränvinet är drygt beskattadt och den fattige arbetaren betalar en hög tullskatt för sin sup, medan vi, som befinna oss i en lyckligare ställning, dricka vårt vin tullfritt. En talare har yttrat, att våra Svenska fabriker numera skicka varor till främmande länder och befinna sig i ett bättre skick än förr. Detta kan vara sannt om Jönköpings tändsticksfabrik, men såvida icke flera dylika fabriker finnas, så bevisar detta ej mycket om ställningen af vår industri. Det är sannt, att mängden gång hafva vi öfverflöd på produkter, men hvarifrån kommer det? Till en del derifrån att vi ej hafva någon afsättning på världsmarknaden, men hufvudsakligen från bank- och kreditväsendets ståndpunkt. Samme talare har vidare med en viss pathos sagt, att han förundrade sig att hafva kommit i en så olika ställning till Friherre Sprengtporten, att då han, en Kronans embetsman, icke påyrkat en ökad statsinkomst genom en åtgärd, som skulle nedtrycka industrien, så har deremot motionären arbetat för en dylik åtgärd. Denna jämförelse är ej lycklig, de tjänstemän jag känner hafva alla varit lifvade af fosterlandskärlek, och jag kan ej förstå, att de skulle kunna hafva några intressen, som vore stridande emot dem, hvilka äro gemensamma för hela fäderneslandet.

Om vi se på ställningen i landet, är det klart, att frihandeln åstadkommit betryck. De som hysa samma åsikter som den talare, hvilken på detta rum varmast uppträdt emot den ifrågavarande motionen, kunna ej förklara detta, men vi kunna det. Vi veta att orsaken till den betryckta ställningen ligger i tullagstiftningen och penningväsendet samt hos bankerna, hvilka stundom strypa rörelsen för att framkalla en hög räntefot, och på andra tider släppa ut sina penningar och då lifva industrien. Men hvarföre skall industrien underkastas vexlingar i följd af

felaktiga banklagar? Tullafgifterna äro icke väl och rättvist beräknade och tynga derföre hårdt på industrien. Under flera år har importen öferskjutit exporten med ett belopp, uppgående till mera än 80 millioner. Hvarifrån skola vi få penningar att dermed betala denna skuld till utlandet? Jag är till själ och hjerta frihandlare, men detta system har hos oss blifvit felaktigt tillämpadt och missförstådt, och jag kan derföre ej underlåta att uppmäna till betänksamhet.

Herr von Koch: Jag vill ej inlåta mig på frågan om frihandels eller protektionismens företräden, emedan så mycket redan ordats derom, att jag ej tror det är möjligt i detta ämne framdraga nya skäl, som kunna inverka på någons öfvertygelse; och äfven emedan det för närvarande egentligen ej är fråga derom. Det förslag Friherre Sprengtporten väckt, angående en inregistreringsafgift, kan nemligen lika väl framställas af en frihandlare som af en protektionist. Verldens kanske störste frihandlare, säkert den som uträttat mest i frihandelsindustrien, som föranledt utstrykande af de flesta tullsatser, Gladstone, framställde för några år sedan i England ett dylikt förslag; i England var sedan Peels tid spannmål som infördes belagd med en inregistreringsafgift af 1 shilling per quarter. Denna afgift har sedermera blifvit bestämd till 3 pence per centner, men fastän den kallades inregistreringsafgift af Peel, då han ville anses afskaffa spannmålstullarne, är det dock en verklig tull, som står i tulltaxan, och inregistreringsafgift är endast dess titel »by courtesy», om jag så får säga. Sådant var förhållandet förut, men för några år sedan proponerades af Gladstone i statsinkomsternas intresse införandet af en inregistreringsafgift af 1 penny (motsvarande $7\frac{1}{2}$ öre) för hvarje colly af gods, som inkom från utlandet. Detta förslag väckte allmänt motstånd, men han lyckades genomdrifva det. Men hvad hände! Icke långt derefter kommo deputationer från flere af de största importörerna i England och förklarade, att, om penningar behöfdes, vore man villig att gifva huru mycket som helst, blott man undgick denna inregistreringsafgift med dess chikaner och hämmande inverkan på rörelsen. En tid derefter uppträdde äfven Gladstone i parlamentet och förklarade, att han nödgades göra som Saturnus, uppåta sitt eget barn, samt föreslog upphörande af denna inregistreringsafgift, hvilken äfven upphäfdes. En ledamot af Bevillnings-Utskottet har visserligen nämnt, att för närvarande inregistreringsafgift skulle finnas i England, men detta torde likväl bero på ett misstag, ty mig veterligen har efter den tid, hvarom jag nyss talade, någon sådan afgift der ej blifvit införd, och då finnes der endast en spannmålstull, som väl kallas inregistreringsafgift, men i sjelfva verket ej i något hänseende skiljer sig från en vanlig tull.

Herr Wallenberg: Under diskussionen har yttrats åtskilligt, som jag finner mig uppkallad att söka vederlägga. En talare har lemnat några sifferuppgifter om förra årets import. Jag betvivlar icke deras riktighet, men jag ber att de måtte emottagas med försigtighet, då man derpå vill bygga beräkningar. Det har nemligen uti förra årets export ingått en artikel, som kallas räntebärande obligationer, och det är gifvet att, då den borttages, måste antingen importen minskas eller

också exporten ökas. Det är svårt att förutse hvilketdera förhållandet blir, men troligen komma båda delarne att ega rum.

Man har nämnt, att en af våra mest betydande sidenfabriker i dessa dagar skulle nedläggas. Som jag ganska noga känner förhållandet härmed, jag har mina upplysningar från egaren personligen, kan jag upplysa, att denna fabrikation äfven under förut gällande tullsatser varit så föga lockande, att egaren blott såsom ett experiment drivit denna fabrik, tilldess han nu ledsnat derpå och beslutat nedlägga den.

Om denna inregistreringsafgift icke lägges på alla varor, så måste man gifva den ett annat namn och kalla den tull. En talare har sagt det vara orättvist, att en sup bränvin är belagd med en hög skatt, men att ett glas vin deremot ej är det. Häremot vill jag endast anmärka, att vår lagstifning i afseende å bränvin är helt och hållet exceptionell och att det derfor är orätt jemföra bränvin med andra varor. Jag tror att, om man skulle genom en inregistreringsafgift fördyra bränvinet, skulle man derigenom göra ett försök att lura den Franska kejsaren. — En talare har yttrat, att industrien har fått ett hugg, och detta af tull- och penningeväsendet. Jag tror likväl att detta är ett misstag. Orsaken dertill att produktionen icke växer, är helt enkelt den att konsumtionsförmågan minskats. Samme talare nämnde äfven, att, när bankerna få tillgång på penningar, de borde släppa ut dessa och derigenom lifva industrien. Jag tror nüg likväl ganska lätt kunna visa tillfällen, då bankerna haft öfverflöd på penningar, men det oaktadt industrien varit flau, tillföljd af brist på företagsamhet och afsättning. Det hjälper ej alltid att nedsätta räntan, derigenom lifvas icke alltid industrien. Den beror först och sist på förmågan hos mängden af nationen att konsumera. De, som lefva på industrien, utgöra i vårt land endast ett fåtal, jemförelsevis med dem, som lefva på jordbruket, och förbättras jordbrukarens villkor, så lifvas äfven industrien. Det är således ett stort misstag att säga, att grundorsaken till nöden ligger hos bankväsendet, men det har gått med denna beskyllning som med så många andra, man har så ofta upprepat den att man till slut börjat tro på den.

Den aktade motionären har blifvit utsatt för en beskyllning att vara alltför sträng mot industrien. Motionen visar likväl, att motionären hyser den största välvilja för industrien, och för min del tror jag att denna inregistreringsafgift endast skulle blifva ett steg till återinförandet af skyddstillarne. Man har visserligen sagt att 5 procent vore alltför hög beräkningsgrund för denna afgift, och att man i stället borde taga 2 procent. Ja väl! siffran betyder ingenting. Fråga är blott om att nu genomdrifva principen. Har man väl infört denna rubrik i vår tull-taxa, så finner man snart att en låg procent icke gifver tillräcklig inkomst eller — skydd, och den höjes snart. För min del är jag icke sinnad att taga detta för kontant, och låta förleda mig af ett förslag, hvars syftning är så ögonskenlig. Dessutom skulle det snart visa sig, att denna inregistreringsafgift skulle med 20—30 procent öka omkostnaderna för tull-administrationen, och äfven af detta skäl torde det vara lämpligare, när man vill bereda Staten ökade inkomster, att välja skatter, som ej till större delen uppslukas af inkasseringkostnaderna. Då jag för min del tillhör dem, som anse, att industrien bör hafva sina råvaror tullfria, samt att arbetsamhet och sparsamhet i förening med ringa

lefnadskostnader äro de enda faktorer, som kunna skapa välstånd, så måste jag motsätta mig den begärda återremissen.

Herr Odelberg: Då jag begärde ordet, var det i afsigt att bemöta hvad af en talare blifvit anfördt; men enär detta redan är af andra besvarat och vederlagt, så, och ehuru den siste talaren framkastat flera statekonomiska satser, hvilka kunde förtjena att beröras, finner jag mig likväl föranlåten, vid det förhållande att man nu tyckes hafva kommit till den punkt, att åsigterna icke kunna rubbas, afstå ifrån ordet. Jag ber endast få tillägga att, då motionären afstått ifrån yrkande om proposition på en skrivelse till Kongl. Maj:t och förenat sig i Grefve Mörners yrkande om återremiss, jag för min del, med återtagande af mitt förra yrkande, inskränker mig till att begära återremiss.

Herr Schartau: Det har under diskussionens gång visat sig, att här är en frihandelsfråga å bane, och just emedan detta är förhållandet, har man en viss skyldighet att låta Kammaren veta hvad man tänker. Af sådan anledning har jag ock begärt ordet. Jag får då först och främst säga, att, om det nu varit fråga om förändring af det rådande tullsystemet, skulle jag varit bland de förste, som satt sig i verksamhet för en sådan. Nu kan jag blott beklaga, att man tagit fel om den tidpunkt, som varit lämplig för detta systems antagande hos oss. Man har sett stora och mäktiga stater omfatta detta system, och man har trott, att vårt kapitalfattiga Sverige kunde vara konkurent med detta rika England och Frankrike, medan man har glömt, att Sverige i industriellt hänseende står ett par hundra år efter dessa länder. Likväl hafva vederbörande der mycket varsamt umgåtts med det nya systemet; och det kan knappt vara fråga om, huruvida man icke i England och Frankrike ännu i denna stund är vida mera protektionistisk än här hos oss. Jag beklagar, såsom jag nämnt, att frihandlssystemet blifvit i vårt land både för tidigt och för mycket radikalt infördt; men här är nu icke fråga om någon system-förändring. Hvad som är gjort, är gjort. Våra händer äro bundna af Franska traktaten, och det vore väl om, vid traktatstidens slut, olyckan icke är så stor, att hon ej mera kan hjälpas. Sedan saken kommit på den punkt, der den nu befinner sig, tror jag att hvad Friherre Sprengtporten föreslagit skulle än mera förvärra ställningen för landets industri; det är nemligen för mig klart, att, om råvaror, hvilka äro föremål för förädling inom landet, underkastas tull eller accis, kommer den inhemska fabriksnäringen att blifva allt mera inskränkt och försvarad, om icke rent af tillintetgjord. Genom tullfria räkennens beläggande med accis, skulle således industriens ställning blifva sämre än hittills; men jag är dock fullkomligt förvissad derom, att den värde motionären icke i sådan syftning framställt detta förslag, eller skulle framkommit härmed, om han trott, att Svenska industrien skulle deraf kunnat lida någon skada. Emellertid tillkommer det mig icke att döma öfver de motiver, hvilka föranledt ifrågavarande förslag; jag säger blott hvad jag tror, att landets industri, om förslaget bifölles, skulle få ändå större svårigheter att kämpa med än den har förut, och hvilka i sanning äro stora nog. Om man, för att taga ett exempel, skulle lägga afgift på stenkol, hvilken artikel är så behöflig,

och i icke ringa mån bidrager att skona den inhemska, numera ingalunda öfverflödiga tillgången på bränsle — huru mycket större kostnader skulle härigenom icke tillskyndas både den industri, som behöfver begagna företrädesvis stenkol såsom brännmateriel, och ångkraften, för hvilken stenkol är oundgänglig. Jag kan därför icke understödja förslaget om påläggande af accis å alla för närvarande tullfria varor. Den värde motionären har under öfverläggningen först begärt att proposition skulle framställas derpå, att Kammaren måtte besluta om en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t, att en utredning måtte vinnas, som Riksdagen kunde lägga till grund för bestämmande af den ifrågasvarande accisen; men jag får upprigtigt bekänna, att med den erfarenhet Representationen har om nedsättning af komitéer för sakers utredning — vi ihågkomma ju alla huru, då för ej länge sedan Representationen anhöll om en sådan komittés nedsättande i ett visst angifvet syfte, densamma utsågs och jemväl arbetade i alldeles diametral riktning emot hvad Representationen åsyftat — det icke skulle vara något gagu att aflåta en sådan skrivelse, och måhända till och med smått farligt att af Regeringen begära åtgärder för ämnets utredning. Klokt handlade därför motionären, då han afstod från denna först framställda begäran och förenade sig med dem, hvilka påyrkat återremiss. För min del anser jag, såsom saken nu står, och med den kännedom man eger om Bevillnings-Utskottets tendenser, icke något soulagement vara att vänta från detta håll, och att man icke har något annat parti att taga, än att lägga Bevillnings-Utskottets Betänkande i frågan till handlingarne.

Herr Nordström: Om ock, så beskaffad till sina grunder, som tullbeskattningen för det närvarande hos oss är, Friherre Sprengtportens förslag, om införande af en *inregistreringsafgift* för inkommande varor, nu icke kunde bringas till praktisk utförbarhet med mindre, än att andra förändringar i samma gren af indirekt beskattning på samma gång blefve vidtagna, bör det dock erkännas, att de grundsatser, från hvilka det utgår, vida mer än de, ofta nog godtyckligt valda s. k. *finanstullarne* stå i följdriktig öfverensstämmelse med den rättvisa, som äfven vid tullsatsernas bestämmande och fördelning icke borde få förbises. Den i principen rättvisaste normen för beskattning, den som strängt och utan undantag utgår efter inkomstens belopp, torde, då inkomstens proportioner hos de enskilde aldrig med säkerhet kunna utrönas, för alltid förblifva ett oupphinneligt ideal. Det må ock gerna medgifvas att, med undantag af sådana särskilda, utomordentliga tillfällen, då för patriotismen intet offer kännes för dyrt, i allmänhet alla slags bidrag till fyllande af det allmännas behof kunna förefalla mindre angenäma för individen, och att tullbeskattning icke är mera angenäm, än hvarje annan; men då nu skattebidrag utgöra en oundviklig nödvändighet, blir det i alla fall af största vikt att tillse, ej allenast att fördelningen deraf åtminstone lika mycket drabbar det relativa öfverflödet som de s. k. nödvändiga behofsartiklarna, utan ock att uppbörden deraf göres så litet kännbar som möjligt; och har den indirekta beskattningen i dessa hänseenden, med kloket tillämpad, ett bestämdt företräde framför den direkta, hvilken sednare för öfrigt, med hänsigt till de många olika

föremål, på hvilka den i olika länder blifvit och finnes vara lagd, och hvarpå äfven vårt land företer flera exempel, kan uppenbara sig äfven under andra former, än omedelbar beskattning på inkomst. Begreppen: öfverflöds- och nödvändiga behofsartiklar, äro ej heller annat än relativa begrepp, som ej med skarp bestämning kunna begränsas. Olika bildningsgrad hos individerne utgör dervid en mycket vigtig faktor, och af den omständigheten, att åtskilliga artiklar utgöra eftersökta föremål för förbrukning af de flesta samhällsmedlemmar, följer ännu ej, att de i och för sig äro så nödvändiga, att de icke efter individens behag kunde undvaras; hvadan det således beror af honom att undandraga sig dera lagd skatt, när, och så ofta, och till så stor del, det honom behagar.

Såsom ett af organerna för den menliga civilisationens fortgående utveckling, har emellertid hvarje kulturstat sin stora uppgift att fullgöra. Det arf, den för tiden lefvande generationen emottagit af sina fäder, skall hon, förbättradt, men icke försämradt, öfverlemna åt sina efterkommande. Detta är kulturens grundlag, och till arvet höra alla menklighetens stora intressen, de intellektuella och moraliska så väl som de materiella. Förkofran i det ena hänseendet och förkofran i det andra stå med hvarandra i ständig vaxelverkan, göra sig ömsesidigt frukterna af hvarandras verksamhet till godo, och påkalla dertill lika hög grad samhällets vård, eller med andra ord omvårdnad af dem, som handla och verka på samhällets vägnar och i dess namn.

Att, bland hufvudföremålen för vården om de materiella intressena, näringskällornas upprätthållande vid ständigt friskt lif intager ett af de väsentligaste rummen, — det torde ej behöfva bevisas. Sedlighet, rättssäkerhet och kultur stå dermed i strängaste samband, och vid hvarje åtgärd, som vidtages till befordrande af de förra, får man ej förbise dess inverkan äfven på de sednare. *Tullbeskattningen*, om hvilken nu här närmast är fråga, likasom i allmänhet allt slags beskattning, verka i dessa hänseenden väsentligt tillbaka, hvarföre ock ordnandet deraf med största skäl ansetts utgöra en pröfvosten på statsmannens blick, skicklighet och förmåga att väl leda samhällets materiella angelägenheter.

För något år sedan innehades finans-portföljen i ett af söderns riken af en man, lika utmärkt som statsman och vetenskapsman. I ett af sina literära arbeten, öfversatt på flera af Europas bildade språk, afhandlar han frågan om det förhållande, hvari den politiska ekonomien står till moralen och rätten, en fråga, hvars betydelse äfven andra utmärkta statekonomer före honom framhållit, och anmärker han deri, bland mycket annat begrundansvärdt, hurusom den politiska eller national-ekonomien, betraktad såsom vetenskap, har både en abstrakt och en konkret sida, som vid dess tillämpning på lifvet lika måste beaktas. I förstnämnda hänseende är det hennes uppgift, att utreda och bestämma de konstanta lagarne i allmänhet för nationalrikedomens alstring, fördelning, utbyten och förbrukning, (produktion, cirkulation, consumption); i det sednare, att uppställa och utveckla reglorna för bästa sättet att komma till målet. I förra hänseendet utreder hon det *sanna* i och för sig, och som således är lika gällande öfver allt; i det sednare söker hon utreda reglorna för *möjligheten* att bringa det till utförning i det ena eller andra samhället, och hvarvid således *tid, ort, nationalitet* och *hi-*

storiska förhållanden med deras många olikheter och skiftande omständigheter äfven måste tagas i betraktande.

Samtidigt med förstnämnde statsman innehades finans-portföljen i ett af den Skandinaviska nordens riken af en man, hvilken äfven uppträdte som skriftställare, och i sådan egenskap samt såsom statsman och talare uppställt frihandeln såsom hufvudföremålet för national-ekonomiens sträfvan, att genomföras oberoende af tid och omständigheter. Det är likväl ej någon principiell konflikt, hvori dessa två statsmän stå till hvarandra; ty äfven den förre erkänner frihandeln såsom ett framtidsmål, jag afser här den internationela, icke frihandeln inom samhällets inre, om hvars fulla berättigande meningarne äro ense; men då den förre betraktar den såsom en framtidsfråga, vid hvars förverkligande mångfaldiga andra intressen, än de rent merkantila, måste tagas i öfvervägande, och som alltid förutsätter reciprocitet, emedan frihet utan reciprocitet icke är en sedlig frihet, utan leder till den enes herravälde öfver den andre, synes den sednare uti sådana konsiderationer icke finna något hinder för genomdrifvandet af sin favoritåsigt. Lefnadskostnadernas nedsättande till minsta möjliga pris för de fattige, det är deivisen, och man skulle nästan ega anledning tro, att i bredd dermed andra materiela samhällsintressen ej funnes, nog viktiga, att äfven ega några anspråk på omvårdnad, för att ej säga än högre anspråk. Förbättring i de fattiga klassernas tillstånd åstadkommes dessutom icke ensamt genom frihandel och nedsatta eller upphäfdade tullsatter. Ett vida verksamare medel är, om tillfällen till säker arbetsförtjenst åt dem kunna beredas, och i allmänhet då de inhemska näringarne upprätthållas vid friskt lif. Äfven familjelifvets trefnad vinner derigenom i styrka och dermed ock den sedlighetens härd, som derifrån hemtar sin näring.

Vi hafva i vårt land icke blifvit lemnade i obekanskap med följderna af nyss antydda origtiga uppfattningar af de uppgifter, national-ekonomien har att lösa: och då vi nu skåda omkring oss, hvad förnimma och erfara vi? Allmän klagan öfver aftynande näringar och särskildt jordbruket, deraf följande brist på arbetsförtjenst hos de fattige, och massor af petitioner om hjälp, formulerade på mångahanda tonarter och syftningar.

Det är en i många afseenden anmärkningsvärd företeelse i vår inre historia att, medan man i gynsamare tider fordrar den mest oinskränkta frihet för individen i alla hans företag och spekulationer, man, så snart sämre tider, ofta sjelfförvållade, komma, tager i anspråk den solidaritet, som i fråga om samhällets välbefinnande omfattar alla dess medborgare, och söker hos samhället eller dess representation den *omedelbara* hjälp, hvilken man, derest friheten i afseende å den ekonomiska företagsamheten verkligen vore väl beräknad och ordnad, dock i första rummet borde söka hos sig sjelf. Man vill anlita Statens kassor om understöd i sina företag, i stället för att tillse, huruvida icke orsaken till ett eller annat missförhållande närmast vore att finna i dess lagar och inrättningar, och glömmar härvid att hvarje slags frihet äfven medför allvarliga förpligtelser. Denna Riksdag kan i ymnighet framställa bevis på så beskaffade petitioner eller motioner, som de nyssnämnda. Än skall den eller den kassan speciellt användas för den el-

ler den näringsgrenens omedelbara understödjande, än i allmänhet Statens medel anvisas för det eller det enskilda, ekonomiska företagens befrämjande. Uti allt sådant ligger en tendens till, om ej rent af kommunism, så åtminstone icke så obetydligt af socialism, långt ifrån för enlig hvarken med den solidaritet, som förpligtar alla till samhällets upprätthållande, eller med den åt individen tillerkända frihet i hans företagsamhet.

Huru skall det näringslivets betryck förklaras, hvaraf sådana petitioner äro ett uttryck? Orsakerna kunna utan tvifvel vara flerahanda; men en talare, som kort före mig hade ordet, en liberal och med affärlivets skiftningar mycket förtrogen man har uppgifvit en sådan, då han sade, att näringsarnes nuvarande betryck härledde sig helt enkelt från »*minskad konsumtionsförmåga*» hos samhällets medlemmar, och som han dermed rimligtvis ej kunnat afse den fysiska konsumtionsförmågan, måste den ekonomiska derunder vara menad. Från denne talares ståndpunkt är denna utsago ett ganska viktigt medgifvande. Nå väl, hållom oss dervid och frågom, hvarifrån härflyter då den? från bristande afsättning, bristande arbetsförtjenst, minskad inkomst, minskadt kapital, minskad reproduktion, en viss grad af näringslöshet med ett ord. Ett så beskaffadt ekonomiskt samhällstillstånd, framkalladt af sådana orsaker, kan emellertid i sina följder blifva ganska vådligt. Det icke allenast återverkar hämmande på produktionen, utan förminskar ock de produktiva krafter, som bestå i arbetsduglighet och teknisk skicklighet, hvilka krafter, i saknad af verksam sysselsättning hemma, dels förlamas, dels måste söka fält för sin verksamhet utrikes, till långvarig förlust för sitt eget land. Att vid sådant förhållande den egentliga arbetarens ställning äfven skall försämrans, blir deraf en själfgifven följd. Kommer till allt detta en större skuldsättning utrikes, hvilken ovillkorligen tvingar till årlig remiss till utrikes ort af en del af det rörelsekapital, som endast af produktionen inom landet kan framalstras och underhållas, och hvilken remiss således äfven i sin mån måste förlamande återverka på landets näringslif, så blif det utan tvifvel af största vikt för samhället och vårdarne af dess sanna intressen att, så snart ske kan, taga alla dessa faktiska förhållanden i omsorgsfullt öfvervägande och söka att genom lämpliga medel åt de inhemska näringarne återgifva ett friskare och stegradt lif.

En hvar vet, att säker och rask afsättning af näringsarnes produkter är ett af de väsendtligaste af dessa medel, och att, då alla och en hvar i sin mån på en gång äro både producenter och förbrukare, den inhemska afsättningen dervid är af mycket större betydelse, än exporten, så vida den förra ej alltför mycket inskränkes genom utländsk konkurrens. Att förbud mot en sådan konkurrens icke på goda skäl i allmänhet kan försvaras, så vida ej särskilda omständigheter på andra, än nationalekonomiska grunder, göra ett sådant nödigt, är en af dessa sanningar, åt hvilka den nationalekonomiska vetenskapen numera tillvunnit allmänt erkännande; men att obegränsadt och utan alla förbehåll medgifva en sådan, är något, som hon, betraktande förhållandena ur konkret synpunkt, aldrig yrkat. Hon erkänner tvärtom, att, der aftal om reciprocitet ej annorledes bestämmer, skäl finnas för den utländska varukonkurrensens beläggande med en efter omständigheterna lämpad

tullafgift. Då en utländning med sina varor ankommer till ett annat land, eller dit öfversänder sina varor, vare sig i spekulation eller efter ordres, är han enligt folkrätten försäkrad om, att för dem och sin person njuta allt det skydd, som den inhemske åtnjuter. Allt hvad för upprätthållande af kommunikationsanstalter, vägar, hamnar och andra för handelns underlättande beräknade inrättningar blifvit af landets egna innevånare i skatteväg bekostadt står likaså för hans begagnande öppet, och billigt är då, att äfven han i sin mån, åtminstone förskottsvis, lemnar något bidrag till statsutgifts-behovvens betäckande. Uti den afgift, han sålunda erlägger, kan visserligen nu äfven i viss mån ligga ett skydd för de inhemska näringarne; men om så är, kan väl sådant anses innebära något samhällsöndt, eller ett större samhällsöndt, än det, som kan uppkomma af ett genom en afgiftsfri införsel af utländska varor framkalladt aftynande af de inhemska näringarne och af allt det onda, som åter deruti har sitt upphof? Det är nu frågan.

Det tullbeskattningsystem, som för det närvarande hos oss följes, om det ens bör kallas system, — anses allmänt såsom ett frihandels-system med finanstullar. Jag vill ej tvista om ord; men då en annan föregående talare, som inom tull-administrationen innehar en hög plats, och som här lemnade en intressant utredning af den minskning, tullförvaltningskostnaderna i följd af det nya systemet undergått mot för ett par decennier tillbaka, hvarvid han dock förbisåg den ökade folkmängdens inverkan på den ena exponenten, slutade sitt försvar för det s. k. frihandelssystemet med att uppställa ett känslo-batteri, hvori han sökte koncentrera kärnan af sitt försvar med framhållande af den ofta sagda satsen, om angelägenheten af att kunna för den fattige arbetaren ned-sätta hans lefnadskostnader med några riksdaler för året, kan jag icke underlåta att nämna, att jag skulle funnit mig mera berörd deraf, om ej på samma gång för mitt sinne framstätt följande arithmetiska problem: hvilketdera är för den fattige arbetaren mera gagneligt och rik-tande, antingen att genom frihandeln finna sina lefnadskostnader minskade med sex, sju å åtta riksdaler om året, eller att, i följd af densamma, se sin arbetslön för dagen minskad, om ej indragen, med 20, 25 å 30 procent, om ej mera? ett förhållande, som dock ej kunde undvikas, om arbetspatronerne, eller näringarnes idkare af samma anledning funne sin afsättning minskad, sin reproduktionskraft och sin förmåga att betala inskränkt, och sig sjelfve i följd deraf föranlätne att antingen minska eller nedlägga sin produktion. Problemet är arithmetiskt och således lätt besvaradt; och just den tid, hvori vi nu befinna oss, visar att arbetslösheten hos de fattige är ganska utsträckt.

Och dessa finanstullar sedan, hvad innefatta i sjelfva verket de? relativt hög skatt på sådana artiklar, som lika väl förbrukas af de fattige som af de förmögna, och som endast derigenom kunna inbringa hvad man af dem beräknat, att förbrukningen af dem sträcker sig så djupt ned bland folket. Finanstullarne drabba således företrädesvis hårdt just de fattige, och gifva ett särdeles högt skydd åt de näringar, som inrikes producera de med sådan införselstullafgift belagda artiklar, under det de andra lemnas åt sitt öde. Ja, exempel saknas icke på, att man till och med funnit sig böra vidtagna konstlade medel, för att kunna upprätthålla finanstullarne. Ett sådant förekom i denna Kam-

mare för någon vecka tillbaka, då vi här till pröfning förehade ett förslag till särskild beskattning å en i nyare tider införd jordbruksnäring, nemligen hvitbetsodlingen. Hufvudmotivet för förslaget var att skydda finanstullen på socker mot konkurrens af den inhemska hvitbetsodlingen, för inkomsten hvaraf redan allmän bevillning erlägges. Ett i sanning ganska anmärkningsvärdt exempel, som, tillika med hvad för öfrigt blir en följd af s. k. frihandel med finanstullar, torde lägga i dagen, att de, som icke äro vänner af ett sådant frihandelsystem, för sin åsigt kunna ega åtminstone lika goda skäl, som de, hvilka godkänna det och ofta med lidelsefull häftighet göra utfall mot försvararne af ett väl beräknadt skyddstullsystem för vårt land.

Friherre Sprengtportens förslag om en s. k. inregistreringsafgift, för att nu återkomma till det, afser i allmänhet ett så beskaffadt modererat skyddstullsystem, och synes, efter mitt omdöme, förtjena den största uppmärksamhet. Dock torde en revision af åtskilliga detaljgrunderna därför icke vara obehöflig. I anseende till det band på vår sjelfbestänningsrätt, som genom den sednaste handelstraktaten med Frankrike blifvit för ett antal år lagdt, tror jag emellertid icke, att detta förslag för det närvarande skulle kunna leda till något resultat och kommer fördensull ej nu att rösta därför, ehuru jag aktningfullt erkänner det fosterländska syftet deri och är af den tro, att en välberäknad inregistreringsafgift vid införsel af utländska varor, eller, med andra ord, ett modererat skyddstullsystem just nu vore ett medel att småningom afhjelpa följderna af det finansiela tryck, hvarmed våra näringar nu hafva att kämpa. Ett skyddstullsystem innefattar emellertid lika litet som frihandeln något absolut. Allt i dessa hänseenden är relativt till tider och omständigheter. Det absoluta tillhör icke det yttre, i sina phenomener städe föränderliga lifvet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels återremiss deraf, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades många ja jemte åtskilliga nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till merberörda hemställan förnyats samt med många ja och några nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Utskottets hemställan nederst å sid 4.

Bifölls.

Införsel-tariffen.

Bränvin och sprit.

Utskottets hemställan bifölls.

Karkasser

Karkasser och karkassband.

Grefve Hamilton, Henning: Den fråga, som förekommer i denna punkt, är så obetydlig, att man tvekar att derom yttra sig, men min önskan, att Riksdagen måtte icke alltför mycket tumma tulltaxan, är å andra sidan så stark, att jag icke kan iakttaga tystnad. En talare har uppträdt och fördelat Representationen i tvänne klasser: *Embetsmännen*, hvilkas naturliga tendens eller pligt vore att åt statskassan så mycket som möjligt anskaffa inkomster, samt *de beskattades representanter*, hvilkas naturliga tendens vore motsatt. Jag kan ej godkänna denna fördelning. Jag är för närvarande ej embetsman, men jag har samtidigt varit embetsman och representant, utan att min egenskap af embetsman i någon mån inverkat på mig såsom representant. Det tyckes emellertid, som en likartad förblandning af olika begrepp gjort sig gällande, då man, såsom skäl för en nedsatt tull, anför behovet af ökade inkomster. Bevillnings-Utskottet har anfört detta skäl, under förhoppning att importen skulle väsentligen ökas genom att nedsätta *det* till 50 öres tull, som förut varit belagdt med 75 öres. Ser man emellertid efter, under hvilken rubrik karkassband kunna hit till landet införas, så kan det ske under en, som medför 60 öres tull för skålpundet och under en annan, som medför 48 öres. Om nu tullen å såväl karkasser som karkassband bestämdes till 50 öre, skulle Staten således tillskyndas, i ena fallet en minskning af 10 öre, i det andra erhålla en förökad tullinkomst af 2 öre på skålpundet. Det skulle således vara dessa 2 öre, för några skålpund karkassband, hvaraf Svenska Staten vore i så stort behof! Att för en sådan obetydlighet besvära Kongl. Maj:t med en underdånig skrivelse, förefaller mig verkligen ytterst löjligt, och jag anhåller derföre om afslag å Utskottets Betänkande i denna del.

Friherre af Ugglas: Jag har visserligen inom Bevillnings-Utskottet delat den mening att man icke skulle tumma på tulltaxan; men, hvad denna särskilda fråga beträffar, måste jag erkänna, att Utskottet har rätt i sak, hvarföre jag ej heller emot denna del af Betänkandet reserverat mig. Förhållandet är nemligen, att förra Riksdagens beslut, att från 50 till 75 öre höja tullen på karkassband, i akt och mening att höja tullinkomsten, måste verka till motsatsen, då det med en sådan tullsats, som den nu gällande, är uträkning att införa varan hit öfver Norge. Också upplystes inom Utskottet, att en härifrån i England gjord ganska stor beställning å karkassband var ämnad att förtullas i Norge, för att sedermera emot half tull hit införas. Vidare kan det icke annat än förefalla besynnerligt, att, på sätt Utskottet upplyst, färdiga krinoliner eller karkasser draga mindre tull än, så att säga, råämnet eller karkassbanden. Man kan således icke neka att förra Riksdagen begick ett misstag, då den höjde tullen å karkassband. Emellertid, och i fall Riksdagen icke kommer att vidtaga någon förändring i tulltaxan med kassaartiklarne, skulle jag icke vilja att en skrivelse aflätes endast i och för denna obetydliga sak.

Jag har ansett mig böra lemna dessa upplysningar.

Herr Bennich: Enär Riksdagen måste svara på den Kongl. Propositionen, bör, i hvad fall som helst, en skrifvelse, som berör de särskilda artiklarne, aflätas; och då detta är förhållandet, finner jag icke hvarföre man ej bör rätta ett begänget misstag. Friherre af Ugglas har redan visat misstaget, och att man förlorat i stället för att vinna genom den förhöjda tullen å karkassband. År 1865 infördes omkring 87,000 skålpund karkassband, hvarför, efter samma års tulltaxa, inkomsten utgjorde mera än 43,000 R:dr; med 50 procent förhöjning, enligt den nu gällande tulltaxan, skulle inkomsten belöpt sig till omkring 65,000 R:dr, i fall importen varit lika stor som förut. Men det har visat sig, att denna minskats så betydligt, att tullinkomsten icke uppgått till mer än hälften emot förut; och då denna minskning haft sin grund i det vid förra Riksdagen begångna felet att höja tullen, kan jag icke finna det vara af en så underordnad beskaffenhet att rätta detta fel, allrahelst då man tar i betraktande, att, när fråga är om en utgift för Statsverket af endast 100 R:dr, denna ofta ger anledning till en ganska långvarig diskussion.

Jag yrkar derföre bifall till Bevillnings-Utskottets förslag i denna del, såsom varande väl grundadt.

Friherre Bildt: Då de skäl, den förste talaren anført, samt hvad Bevillnings-Utskottet sjelf uttalat uti ingressen till ifrågavarande Betänkande: »att endast få och mera oundgängliga förändringar» borde i tulltaxan vidtagas, icke synes vara tillräckliga för ett afslag å Betänkandet i denna del, har jag begärt ordet, ehuru jag annars ej ämnat att deltaga i denna debatt. Det ligger stor vikt uppå, att ej alltför ofta tumma tulltaxan, ty derigenom sprides osäkerhet och otrefnad inom det kommersiela lifvet. Om stora skäl finnas för förändring, så kan den ursäktas. Men i detta afseende kan jag icke finna någon förändring vara oundgänglig. Oaktadt Bevillnings-Utskottets ordförande icke velat tala för afslag å Betänkandet i denna del, och oansedt den siste värde talaren, som eger stor sakkunskap uti ämnen af ifrågavarande beskaffenhet, med värma förordat det, ser jag mig likväl nödsakad protestera emot bifall till detsamma, enär jag ej finner, hvarföre, om man vidtager förändringar med tulltaxan i detta hänseende, man icke ock kan rubba taxan, då man kommer till de stora tullfrågorna. Man har sagt, att den sista Riksdagen begått ett fel, då den höjt tullen å karkassband, ty härigenom skulle importen af denna artikel och således äfven tullinkomsten minskas; men jag tror, att skälet till denna minskning bör sökas ingalunda i den förhöjda tullen, utan deri, att dessa olyckliga krinoliner, hvilka äro skadliga för helsan och bereda otrefnad inom det sociala lifvet, dessbättre äro utdömda från modets verld och nu kunna anses sjunga på sista versen.

På de af mig nu anförda skäl, instämmer jag med Grefve Hamilton och yrkar afslag å Betänkandet i denna del.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå samt bibehållande af den i nu gällande tulltaxa för ifrågavarande artikel stad-

gade tullafgift; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå och bibehållande af nuvarande tullsats å ifrågavarande artikel, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvenvägande.

Herr Bennich begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voterings-proposition:

»Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets i Betänkandet N:o 9 gjorda hemställan, att tullen å karkasser och karkassband må nedsättas från 75 öre till 50 öre för skålpund, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna hemställan och bibehåller den i nu gällande tulltaxa för ifrågavarande artikel stadgade tullafgift.»

Sedan voterings-propositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 28.

Metaller, sammansatta.

Herr Fåhræus: Af alla klagomål, som på sednare tider försports med afseende på tullregleringen, har väl intet varit mera befogadt än det om de täta förändringarne, och jag hade hoppats att, då vid sista riksdagen en allmän omreglering egt rum, omfattande nästan alla tullsatter, och grundad på ett komitébetänkande, som varit ganska omständligt både i motivering och förslag, det skulle blifva någon tids hvila för förändringar. Bevillnings-Utskottet har ock, uti ingressen till ifrågavarande Betänkande, lemnat en gård af uppmärksamhet åt den allmänna meningen i detta hänseende, då det talats om nödig stadga i denna del af lagstiftningen såsom ett väsendtligt vilkor för handels och näringarnes ostörda utveckling; men icke desto mindre har Utskottet gjort förslag till ändringar, utom, till följd af Kongl. Maj:ts Proposition, med afseende på kassa-artiklarne, äfven med afseende på andra relativt obetydliga artiklar. Utskottet har, såsom skäl härför, antydt, att dessa förändringar voro oundgängliga och att svårigheter förefunnits med afseende på dem vid taxans tillämpning. Hvad nu beträffar den ifrågavarande delen af Betänkandet, så, och då det egentligen ej är fråga om annat än att plåtar och andra icke fullt färdiga metallarbeten skulle utbytas från en rubrik till en annan, kan jag ej inse någon svårighet att skilja halffärdiga metallarbeten från fullfärdiga fabriksarbeten af metall; och förefinnes denna svårighet, blir den väl ej mindre derigenom, att man verkställer en öfverflyttning ifrån en rubrik till en annan, och synes mig derföre den föreslagna förändringen opåkallad. Utskottet har antydt, såsom ett motiv, behovet af »konsumtionens lättnad», hvarmed

lärer menas lättnad för konsumenterna, men detta motiv, som Friherre af Ugglas i sin reservation vederlagt, torde icke förtjena afseende. Såsom ett speciellt motiv i denna fråga har Utskottet slutligen anfört, att hvad som införes till ytterligare bearbetning borde vara fritt från tull; men jag kan icke godkänna denna grundsats, ty alldeles råa varor och halffärdiga kunna ej ställas i jembredd med hvarandra. Hvarför har man då ej äfven föreslagit tullfrihet för bomullsgarn och läder? Då jag icke kunnat finna, att det nu föreslagna har något företräde framför nu gällande redaktion, anhåller jag om proposition på afslag å Betänkandet i denna del.

Herr Bennich: Jag är ledsen deröfver, att jag nödgas uppträda med åsikter, som äro skiljaktiga mot dem, som den siste värde talaren nyss förfäktat; men då jag måhända gifvit anledning till den förändring, som Utskottet i sitt Betänkande föreslagit, så vill jag söka att införa Kammaren försvara densamma. Denna förändring kan visserligen anses såsom varande icke alldeles oundgänglig, men den är dock betingad af förvecklingar, hvartill den nuvarande tulltaxan i sin tillämpning gifvit anledning, och är nödvändig för att göra tulltaxan fullt konsekvent. Tullstyrelsen har nemligen vunnit den erfarenhet, att under sistförflutna år har, till följd af taxans tvetydiga lydelse, vid förtullning af oarbetade metaller samma artikel blifvit vid olika tullstationer olika behandlad. Detta förhållande har härledt sig deraf, att oarbetad eller till vidare bearbetning afsedd koppar varit tullfri, men oarbetade eller till vidare bearbetning afsedda sammansatta metaller dragit tull. Det är den inkonsekvens, som häraf uppkommit, som Bevillnings-Utskottet ansett böra undanrödjas, en inkonsekvens, som visserligen ej har synnerlig betydelse för statskassan, men som kan vara af vigt för industrien. Det är visserligen närmast skeppsbyggeriets intresse, som föranledt den föreslagna nedsättningen i tullen på oarbetade metaller; men en stor del af vår öfriga industri, synnerligast maskintillverkningen, behöfver äfven användning dessa metaller. Då nu maskintillverkningen ej åtnjuter ett öres skydd, då redskap äro från tull fria, hemställer jag, huruvida det vore billigt och konsekvent att bibehålla tull på ett råämne, som nyssberörda industri har till föremål att ytterligare bearbeta. Jag för min del anser, att stora skäl förefinnas till vidtagande af den nu ifrågasvarande förändringen, och får derföre påyrka bifall till Utskottets förslag, hvilket jag anser att denna Kammare bör så mycket heldre antaga, som, enligt hvad jag har mig bekant, Andra Kammaren redan bifallit detsamma.

Friherre af Ugglas: I denna sak är det ej fråga om någon missräkning, utan frågan gäller här, huruvida en verklig rubning i tulltaxan bör ega rum eller icke. Genom den nu föreslagna omflyttningen af en del bearbetade metaller från tullpligtiga till tullfria, är en förändring å bane, hvilken jag åtminstone ej anser mig böra understödja, då den inhemska industrien, som har till föremål frambringande af nämnda vara, redan genom den Franska traktaten fått tullsatsen derå betydligt nedsatt. Om man kastar en blick på tulltaxan, finner man, att »sammansatta metaller, andra slag,» under hvilken kategori också plåtar nu hänföras, äro belagda med en tull af 20 öre per \mathfrak{A} ,

hvilken år 1868 nedsattes till 15 öre. Detta är således en artikel, som blifvit berörd af den Franska traktaten; och jag tror, att våra fabrikanter kan göra anspråk på, att tullsatserna på sådana artiklar ej blifva tills vidare rubbade. Anledningen till den föreslagna förändringen har varit, att Tullstyrelsen fått kännedom derom, att valsade stänger af metall, ämnade till s. k. skeppsbult, inkommit och ansetts af somliga tullkammare såsom tullpliktiga, af andra såsom tullfria. Det är för att undvika denna olägenhet och bereda fartygsbyggare någon lättnad, som Utskottet föreslagit borttagande af nämnda tullsats. Hvad nu den föregifna otvetylligheten i tulltaxan vidkommer, så kan jag för min del ej finna, att någon sådan eger rum. Der står nemligen tydligt, att marin-metall likasom bleck och spik till fartygs förhydnng äro tullfria; men då skeppsbult väl ej kan hänföras till någon af dessa artiklar, anser jag att den tullkammare, som låtit skeppsbult vara tullfri, gjort sig skyldig till ett misstag. Hvad åter skeppsbyggeriet beträffar, så hyser jag lika stor omsorg derom som någon annan; men för dess intresse anser jag den ifrågasatta förändringen ej behöfvas. Enligt 8 § i Taxeunderrättelserna äro nemligen egare af fartyg, som vid Svenskt skeppsvarf nybyggas, berättigade till restitution af införselafgiften å de utländska materialier, som blifvit dervid använda, och Utskottet har föreslagit, att enahanda restitution skulle ega rum vid reparation af fartyg. Skeppsbyggeriet är således, enligt mitt förmenande, redan tillräckligt tillgodosedt. Då deremot, som jag redan haft äran nämna, den ifrågavarande förändringen kan hafva till följd en rubbning af vår inhemska fabrikshandtering, tror jag, att Riksdagen icke bör bifalla detsamma. Jag får i stället påyrka bifall till min mot Bevillnings-Utskottets Betänkande afgifna reservation. Den omständighet, att Andra Kammaren skulle hafva bifallit Betänkandet, anser jag icke vara af någon betydelse för oss, då vi väl i denna fråga hafva rätt att handla fullkomligt sjelfständigt.

Grefve Mörner, Carl Görän: Det kan visserligen synas, som om den ifrågavarande tullsatsen borde blifva oförändrad; men det ifrågavarande förslaget åsyftar ej att underkasta någon tullfri vara tull, utan deremot att från tull befria en vara, som för närvarande drager sådan. Nu är det Herrarne nogsamnt bekant, att det numera blifvit af Representationen erkändt, att dylika förändringar i tulltaxan kunna af Regeringen vidtagas utan Representationens begifvande; och då förslaget blifvit af Bevillnings-Utskottet framlagd, af Chefen för Tullverket förordadt och af Andra Kammaren antaget, synes mig sannolikheten för att detsamma kommer att vinna Regeringens bifall så stor, att vi så gerna först som sist må göra en dygd af nödvändigheten och bifalla detsamma.

Herr Schartau: Jag hade ej ämnat att begära ordet i detta ämne, men den siste värde talarens yttrande, att vi så gerna först som sist kunna gifva vika, har föranledt mig dertill. Jag vill nemligen förklara, att jag för min del icke ämnar nedlägga gevär, icke ämnar gifva mig förr, än jag nödgas erkänna mig vara besegrad. Jag har af de skäl, som Friherre Ugglas dels i sin reservation dels ock mundtligen anfört,

blifvit öfvertygad, att tulltaxan i nu förevarande del bör förblifva oförändrad. De som besegrades i en votering nyss, kunna ju vinna i den nästa!

Herr Bennich: Jag ber endast att få anmärka, att enligt min tolkning äro plåtar af sammansatta metaller redan tullfria. Latun betyder nemligen fint utvalsad messingsplåt. Då således den ifrågasatta förändringen ej åsyftar något nytt, utan blott att bringa öfverensstämmelse mellan rubrikerna »koppars» och »sammansatta metaller», får jag fortfarande påyrka bifall till Utskottets Betänkande.

Friherre af Ugglas: Jag ber om ursäkt, att jag ytterligare begärt ordet; men med anledning af den siste talarens yttrande, att då latun, som är en metallplåt, redan är tullfri, man icke saknar anledning till det antagande, att metallplåtar i allmänhet i sjelfva verket nu äro vid införsel fria från tull, måste jag framställa den fråga, hvarföre, om så vore förhållandet, har man då i tulltaxan begagnat ordet »latun» i stället för ordet »plåtar»? För min del tror jag mig veta, att det finnes en skilnad mellan dessa båda artiklar, i det att latun betyder metall, som blifvit ytterst tunn utvalsad, och att således vanliga plåtar ej kunna dit hänföras.

Eftersom jag nu har ordet, ber jag att få ändra den af mig för en stund sedan framställda proposition. Jag yrkade då bifall till min mot Betänkandet afgifna proposition. Då emellertid till följd af den Franska traktaten de nuvarande förhållandena ej kunna komma att bestå för framtiden, får jag nu begära afslag å Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Att latun är ett slags finare plåtar, torde vara en temligen allmänt bekant sak. Men det var ej för att säga detta, som jag begärt ordet. Friherre af Ugglas påpekade, att restitution af tullafgiften beviljas för metaller, som blifvit använda vid byggande af fartyg. Om nu så är förhållandet, hvartill tjenar det då, att först uppbära tullafgiften för att sedan återskänka den? Vore det då icke bättre, att ej hafva någon tull alls? Då nu i allt fall bleck och spik till förhydning af fartyg redan äro tullfria, synes det mig, som om den redaktion af ifrågavarande rubrik, som Utskottet föreslagit, vore bättre än den gamla redaktionen; och jag får derföre yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Bennich: Då den frågan blifvit ställd till mig, hvarföre ordet latun och ej plåtar blifvit begagnadt i tulltaxan, får jag svara derpå, att hela skilnaden mellan dessa båda artiklar är den, att latun är mycket tunn och att plåtar äro tjockare, och det varit för att ej något missförstånd må kunna ega rum, samt sjelfva rubriken må få mera öfverensstämmelse med andra likartade rubriker, som Bevillnings-Utskottet ansett sig böra jemte latun i taxan insätta ordet plåtar.

Friherre Bildt: Då Kammarer nyss biföll Bevillnings-Utskottets hemställan om förändrad tull å karkasser och karkassband, så frångick Kammarer den åsigt, att några förändringar vid denna riksdag icke borde göras i nu gällande tulltaxa, hvilken räknar blott ett par

månaders effektivt lif. Detta skedde då, emedan en talare visade, att ett verkligt fel blifvit af den sista Riksdagen begånget i afseende på beräkningen af inkomsterna af nämnda artikel. Ett sådant skäl åberopas dock ej nu, utan nu är det en förveckling af tulltaxan, som skulle motivera den föreslagna förändringen. Men jag hemställer till Kammararens bedömande, om en oriktig uppfattning af tulltaxan, hvilken uppfattning borde kunna rättas af Tullverket sjelf, kan vara giltigt skäl för vidtagande af en förändring med samma taxa. För mig — jag måste erkänna det — är det ofattligt, att detta skulle kunna utgöra en oundgänglig fordran. Här har blifvit yttradt, att det vore orimligt att begära, att nuvarande förhållanden i detta afseende skulle få fortfara, emedan tullafgiften för skeppsbultar och annan metall under vissa omständigheter restituerades; jag får derföre upplysa, att sådan metall användes till andra ändamål än skeppsbyggeri, och att det just är af fruktan för att detta användande skulle få en större utsträckning, som man ansett sig böra bibehålla den förut bestämda tullsatsen. På grund häraf samt på de skäl Friherre af Ugglas, så mundtligen som skriftligen, anfört, får jag derföre yrka afslag på Betänkandet.

Friherre Tersmeden: Om det fanns något skäl att ingå på Utskottets förslag om tullen på krinoliner, i afseende på hvilka ett fel i beräkningen af tullinkomsterna blifvit begånget vid den sista riksdagen, så finnes dock ej något skäl, att i nu förevarande fråga frångå den gällande tulltaxan. Ty något annat motiv för förändring har i denna fråga ej blifvit framställt, än att olika uppfattning i afseende på tullbehandlingen af metaller gjort sig gällande vid olika tullkammare. Jag hemställer, om detta kan anses såsom något giltigt skäl. Det borde väl vara Centralstyrelsens åliggande att rätta sådana misstag, då de blifvit begångna, och tillse, att samma vara öfverallt finge samma tullbehandling. Att för ett så lunpet skäl frångå den gällande tulltaxan, anser jag under Riksdagens värdighet. Det gafs ett löfte i början af riksdagen af våra herrar frihandlare, att tulltaxan ej skulle ändras vid denna riksdag; och messingsindustrien i vårt land kunde väl behöfva, att ett sådant löfte blef hållet. Det är nemligen klart, att en förändring, sådan som den nu åsyftade, kan djupt ingripa i frågan om denna industris tillvaro. Denna industri har redan mistat många af de tullar, som förut tjenat den till skydd. Att nu vilja taga bort äfven denna, tycker jag är nästan för långt gånget.

Herr Bennich: Jag är ledsen öfver att nödgas besvära Kammararen ytterligare en gång; men då man påstått, att anledningen till den föreslagna förändringen varit olika uppfattning af tulltaxan vid olika tullstationer, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att så ej är förhållandet; utan att verkliga anledningen är den oegentlighet, som nu förefinnes i sjelfva tulltaxan, af hvilken oegentlighet Tullstyrelsen kommit i erfarenhet genom den ohka tillämpning, som tulltaxan fått på särskilda ställen. Hvad åter beträffar det gifna löftet, att förändringar i tulltaxan ej skulle vid denna riksdag vidtagas, så tror jag, att Bevillnings-Utskottet hållit detta löfte, och att det inskränkt sig till att föreslå sådana förändringar i tulltaxan, som antingen varit af

yttre omständigheter nödvändiga, eller ock orsakats deraf, att tulltaxans nuvarande lydelse varit oriktig och ledt till förvecklingar.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr Bennich begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets i Betänkandet N:o 9 gjorda hemställan rörande artikeln metaller, sammansatta, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna hemställan.»

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—31;

Nej—50.

Säckar.

Herr von Möller: Jag har i allmänhet för sed att instämma i hvad ett Utskott i sitt Betänkande föreslagit, så vida likväl detta Betänkande är fullständigt motiveradt; men i denna fråga nödgas jag påyrka afslag å hvad Bevillnings-Utskottet föreslagit, helst det förra momentet af Betänkandet redan fått samma utgång. Den värde talaren, som nyss försvarade Utskottets Betänkande, yttrade, att endast högst viktiga omständigheter föranledt de vid denna riksdag föreslagna förändringarne i tulltaxan. Här hafva vi nu en af dessa viktiga omständigheter; här gäller det icke mer och icke mindre än 5 procent tull på väfven i säckar! Dock, det är sannt, här finnes ju ytterligare en omständighet, märkelig derföre, att den innebär en af Bevillnings-Utskottet gjord koncession åt landtbruket. Vi jordbrukare få numera tullfritt införa gamla och begagnade säckar, hvilka — så säger Bevillnings-Utskottet — för så väl industrien som särdeles jordbruket äro en ganska vigtig artikel. Jag hemställer till Er, Mine Herrar jordbrukare, som finnas i denna församling, har väl någonsin någon af Er fallit på den idéen att införskrifva från utlandet gamla säckar? Eller har någon af Er, Mine Herrar ledamöter af denna Kammare, någonsin hört att utslitna säckar kommit någon annan industri till godo än lappskräddarens? Finnas verkligen här några skäl att frångå den nuvarande tulltaxans bestämmelser? Jag tror det ej, och får derföre yrka afslag på Betänkandet.

Häruti instämde Grefve Sparre, Eric.

Herr Bennich: Det finnes ingenting, som man icke kan göra sig rolig öfver, om man bara har lust dertill. Men på det att Herrarne ej må missförstå Bevillnings-Utskottets afsigt med den här föreslagna förändringen, får jag nämna, att det finnes, dels i Ystad, dels i Malmö åtskilliga qvarnar, hvilkas egare ifrågasatt att konkurrera med granne i Danmark. Men då nya säckar nu draga hög tull, samt gamla begagnade säckar ej finnas i tulltaxan upptagna och derföre måste draga tull efter den sista rubriken i taxan, så hafva dessa qvarnegare, då de utskeppat sitt mjöl och återhemtat säckarne, nödgats betala tull för dessa, hvarigenom deras förtjenst på det utförda mjölet blifvit betydligt minskad. Det kan väl synas, som om denna tull vore en obetydlighet; för dem blir den likväl kännbar. Man har trott sig kunna hjälpa detta, genom att anbringa en tullstämpel på hvarje säck; men utom det att besväret med sådana stämpelns anbringande vid utförelse af större partier mjöl blir högst betungande, så är äfven den härmed åsyftade kontrollen nästan omöjlig att erhålla, emedan en tullstämpel lätt går förlorad, då den anbringas på en artikel, hvarmed man handskas så, som med en säck. Invänder man nu, att det är likgiltigt om qvarnarne i Ystad och Malmö kunna konkurrera med dem i Danmark, så får jag derpå svara, att Bevillnings-Utskottet ansett att ingen industri är likgiltig, allra minst en, som har till mål att förädla jordbrukets produkter. Har Utskottet häri misstagit sig, såsom den store landbrukaren nyss ville här antyda; anse verkligen herrar landbrukare att det är en bagatell, huruvida de få utföra sin spannmål förädlad eller icke, så är det icke mig emot, att förslaget faller. Jag har likvisst alltid trott, att exportörer af spannmål skulle behöfva att få igen sitt emballage. Är det icke så, så må de då vara det förutan; men för min del har jag ansett, att den föreslagna förändringen varit både nyttig och nödvändig.

Friherre af Ugglas: Sedan Kammaren nyss afslagit den ifrågasatta tullförändringen å metaller, finnes det, utom krinoliner, ej någon annan artikel, än »säckar», förutom de s. k. kassaartiklarne, på hvilken en tullförändring vid denna riksdag kan ifrågakomma, och jag hemställer till Kammaren, om det kan vara skäl, att göra någon förändring i tullen på desamma. Det upplystes väl i Utskottet, att qvarnegarne i Skåne, som sända säckar, fyllda med mjöl, till Köpenhamn, nödgades betala tull för dem, när de finga dem tillbaka. Jag vill i afseende härpå anmärka, att, då tulltaxan förklarar, att endast nya säckar äro tullpligtiga, men en säck, som blifvit begagnad till utförelse af mjöl, ej vid återkomsten kan anses ny, så borde rättelse i det nyssnämnda missförhållandet kunna ernås på administrativ väg. Om den föreslagna förändringen i tulltaxan genomföres, så kommer man derigenom att i sjelfva taxan påpeka ett sätt att kringgå densamma, ty konsten att få en ny säck att se ut, som om den vore begagnad, är ej synnerligen stor. För öfrigt är införelsen af nya säckar ej så liten, som man skulle tro; ty under år 1865 importerades dylika för öfver 34,000 R:dr. För min del tror jag ej, att den föreslagna förändringen är så högt påkallad, hvarken af jordbrukets eller industriens intresse, att den bör af Kammaren bifallas; utan får jag derföre yrka på afslag å densamma.

Herr Almquist, Erik Wilhelm: Då man sökt göra gällande den princip, att endast ytterst viktiga skäl borde vid denna riksdag kunna föranleda ändringar i tulltaxan, synes det mig, som om en artikel, af så ringa betydelse som säckar, ej borde föranleda en förändring. Men det är ej blott af detta skäl, som jag motsätter mig Bevillnings-Utskottets förslag. Det har nemligen äfven syns mig, att, om den föreslagna förändringen antages, skulle en, visserligen obetydlig, inhemsk industri blifva derpå lidande. Säckar draga för närvarande 5 procent högre tull, än det tyg, hvaraf de äro tillverkade. Dessa 5 procent åstadkommer nu en skillnad i priset på den inhemska och den utländska varan. Borttages åter denna tull, så förlora de personer, hvilka här i Sverige sysselsätta sig med tillverkning af säckar den vinst, som de hittills haft af nämnda prisskillnad, hvilken vinst ej torde vara så obetydlig, då, såsom nyss nämndes, importen af säckar år 1865 uppgick till ett belopp af mer än 34,000 R:dr. Ytterligare får jag såsom skäl åberopa den omständighet, att sömnad af säckar hittills mycket idkats vid straff- och arbetsfängelserna i Riket, och ansetts såsom ett vid desamma synnerligen lämpligt arbete; och att man följaktligen, genom borttagande af tullen på säckar, skulle beröfva fängelserna en af möjligheterna att medelst arbete göra gagn åt landet. Hvad slutligen angår förhållandet med begagnade säckar, så instämmer jag med Friherre af Ugglas i den åsigt, att det är synnerligen lätt att få en ny säck, att se ut som brukad; och följderna af det förändrade stadgandet i detta afseende blefve utan tvifvel den, att hädanefter komme ej en enda ny säck att förtullas.

Jag yrkar afslag å Betänkandet.

Herr Wallenberg: Det är visserligen ett mycket talande skäl mot detta Betänkande, att några stora förändringar i tulltaxan ej böra nu vidtagas; men jag tycker, att då här förefinnes ett fel i tulltaxan, som väl ej kan på administrativ väg afhjelpas, och då Andra Kammaren, efter hvad jag fått höra, redan bifallit Betänkandet, så borde äfven Första Kammaren bifalla det. Vi skola komma ihåg, att, om än Herrar landtbrukare afsäga sig förmånen att tullfritt återfå de säckar, de begagnat vid export af säd, så är det dock äfven andra näringsidkare, som vid export af sina varor begagna säckar. Det har här blifvit taladt om en import af 34,000 R:dr, men vi skola ej förblanda en import med en tull till lika belopp. Man har slutligen sagt, att det vore lätt att få nya säckar att se ut, som om de voro brukade. Jag tror ej, att det är så farligt dermed, och att det är ringa hushållning vid att göra sig det besväret, att gno nya säckar i smuts, för att få dem att se ut, som de voro begagnade, och sedan slippa erlagga tull för dem. Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Bennich: Friherre af Ugglas har yttrat den förmodan, att den oegennyttighet, som nuvarande tulltaxa innehåller i afseende på begagnade säckar, skulle kunna på administrativ väg afhjelpas. Han har således föreställt sig, att administrationen skulle vara berättigad att afgifva lagförklaringar. För min del får jag bekänna, att jag aldrig vågat gifva någon föreskrift, stridande mot gällande lag. Och lagen stad-

gar här, att, om säckar äro nya, så draga de 5 procent högre tull än den väfnad, hvaraf de äro förfärdigade, och att, om de äro gamla, de, enligt sista artikeln i tulltaxan, måste beläggas med tull till 15 procent af värdet. Då Bevillnings-Utskottet nu föreslagit att borttaga nyssnämnda tull af 5 procent, har det haft att stödja sig vid ett förut i tulltaxan befintligt analogt stadgande, nemligen det om segel, hvilka draga samma tull, som den väfnad, hvaraf de bestå. Skola nu säckar, som föras fram och tillbaka mellan Sverige och Danmark tre eller fyra gånger om året, för hvarje gång beläggas med tull, så blir detta en i längden för exportören ganska kännbar utgift. En värd talare, min granne, har ömmat för säcktillverkningen inom landet och sträckt sin omtanke äfven till våra arbetsfångelser. Jag föreställer mig dock, att i dessa afseende något skydd ej torde vara behöfligt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag hade föreställt mig, att, då den nu gällande tulltaxan såsom tullpliktiga upptager endast nya, tomma säckar, men deremot stadgas, att säckar, hvilka begagnas såsom emballage, äro fria från tull, så borde äfven, i likhet med hvad som eger rum vid behandlingen af de säckar med spanmål, som inkomma från Finland, mjölnarnes i Malmö säckar kunna blifva tullfria, när de, efter att under behörig tullkontroll hafva afsändts till Danmark, såsom emballage för mjöl från nämnda land återkomma, synbart nyttjade samt försedda med sina egares märken. Den föregående talaren har visserligen upplyst om, att de tullbehandlas såsom andra varor, men jag kan ej föreställa mig, att en sådan behandling har skäl för sig eller bör ega rum; ty tulltaxan afser väl uppenbarligen i detta fall endast sådana nya säckar, som införas för att försäljas. Jag tror derföre, att man kunde nöja sig med de föreskrifter i detta afseende, som redan äro befintliga, och får för min del yrka afslag på nu föredragna punkt i Betänkandet.

Friherre von Schwerin: Efter de upplysningar, som Herr Bennich meddelat, har jag ej mycket att tillägga i detta ämne. Jag får likväl för Kammaren tillkännagifva, att de Skånska mjölnarne hafva, till följd af de af Herr Bennich nämnda omständigheter, mycket svårt att konkurrera med dem i Köpenhamn, och att de derföre ej kunna betala landtmannens spanmål så högt, som de eljest skulle kunna göra. Under sådana förhållanden tror jag, att det skulle vara ett verkligt skydd för jordbruket, om den nu föreslagna förändringen antoges. Här har blifvit sagdt, att det skulle vara nödvändigt att bibehålla det skydd för den inhemska fabrikationen af säckar, som *den nuvarande tullen innebure*. Orsaken hvarföre säckar utomlands tillverkas billigare än hos oss är den, att de der sys med maskin; och för min del tror jag, att det skulle kunna gå för sig att tillverka dem äfven på detta sätt i Sverige. Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Sedan öfverläggningen härafter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till sanma hemställan, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt seder-

mera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr Bennich begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voterings-proposition:

»Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets i Betänkandet N:o 9 gjorda hemställan rörande artikeln *säckar*, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna hemställan.»

Sedan voterings-propositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 35;

Nej — 30.

Vin, alla slag,

Friherre Raab, Carl Adam: Af den nu upplästa punkten finner jag, att Utskottet afslagit Herr Jöns Pährssons motion, på den grund, att högre tull ej skulle kunna äsättas utländska viner till följd af den Franska traktaten. Men jag inser ej, hvarföre denna traktat skulle lägga hinder i vägen för högre tull på andra viner än de Franska. För min del tycker jag, att Herr Jöns Pährssons motion har mycket skäl för sig, och får derföre yrka på återremiss af Betänkandet i denna del.

Herr Bennich: Jag medgifver, att motiveringen af denna del af Betänkandet är mycket knapphändig och kunnat vara fullständigare. Man borde måhända till de öfriga skälen för afslag å motionen hafva ytterligare fogat det, att de icke Franska vinerna, eller i allmänhet de, som hålla mera alkohol än 21 procent, redan draga en tull, som motsvarar 20 procent af deras värde, och att således tulltaxan i detta afseende redan stadgar allt, hvad motionären begärt.

Friherre Raab, Carl Adam: Med anledning af den upplysning, som Herr Bennich nu meddelat mig, får jag afstå från mitt yrkande om återremiss af Betänkandet.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, blef Utskottets förevarande hemställan af Kammaren bifallen.

Ättika.

Utskottets hemställan bifölls.

Taxe-underrättelserna.

§ 8.

Utskottets förslag bifölls.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 38, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Sjette Hufvudtitel;

N:o 40, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Åttonde Hufvudtitel; och

N:o 41, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel.

Kammaren åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 20 Mars 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades tre protokolls-utdrag för sammanträdet å f. m. och protokollet för den 27 sistlidne Februari.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Betänkande N:o 10, i anledning af en inom Riksdagens Första Kammare väckt motion, om framställning till Norges Regering och Storting, angående ömsesidig förhöjning af tullen för tobak eller, i händelse sådan ej kan vinnas, upptagande af accis vid all minutförsäljning af arbetad tobak.

Friherre Sprengtporten: Det är visserligen en godkänd regel, att hvarje tid har sin omsorg, men denna gäller dock icke i staternas lif, ty så kan man handla i en föregående tid, att äfven de bästa omsorger i en efterföljande blifva fruktlösa. Vårt tullsystem är nu orubbligt fastläst för en tid af nio år, en tidrymd, som nära sammanfaller med den period af verksamhet, som är denna Kammare förelagd och jag fruktar nog, att Kammaren af denna anledning under denna tidrymd ofta blir nödsakad ingå i bekymmersamma öfverläggningar, angående sättet och utvägarne att fylla statsbehofven. Först sedan händelserna utvecklats sig inom och utom oss — och till en del äro de ju redan ej så obetydligt utvecklade — kan man med rättvisa bedöma, huruvida Utskottet eller motionären haft rätt eller sett längst i före-

varande fråga. Det är mycket lätt för Stats- eller Bevillnings-Utskottet att skriva siffror, men att gifva åt siffrorna den betydelse, de böra ega, faller sig icke så lätt. Utskottet har anfört åtskilliga skäl för afstyrkande af min motion, hvilken mindre afser närvarande förhållanden, än den bör betraktas som en framtidsfråga. Jag finner icke nödigt, att härvid längre uppehålla mig, men beträffande Utskottets anmärkning mot principen af en accis, i afseende hvarå Utskottet yttrat sig med mycken skärpa, tillåter jag mig erinra om en särdeles träffande invändning, som under förmiddagens diskussion framstälts, eller att Utskottet, då det nyligen i ett annat fall förordat accis, som gick ut på att i sin linda undertrycka en inhemsk industri, vändt vapnen mot sig sjelf. Samma erinran skulle äfven kunna framställas om Utskottets tankeledning, rörande det obilliga mot de mindre förmögna klasserna i den beskattning, jag föreslagit. Det vore visserligen lyckligast, om alla skatter kunde undvikas, men emellertid har ju Utskottet sjelf beträdat samma bana, som jag, ehuru i en annan form. Utskottet har nemligen, för att anskaffa medel till fosterlandets försvar, föreslagit bifall till Kongl. Maj:ts Proposition om förhöjning af tullen å åtskilliga artiklar, hvilka i vida högre grad än tobak kunna anses såsom förnödenhetsvaror. Och man kan väl ej påstå, att tobaken bör väga tyngre i vägskålen än omsorgen om landets frid och sjelfständighet. Utskottet har ju erkänt, att all beskattning är relativ.

Motiverna för min motion behöfva icke några vidare kommentarier; de tillhöra mig sjelf och icke någon annan. Jag vill blott erinra om ett, som jag anfört, men hvilket icke fått rum i Utskottets referat, det nemligen, att ingen beskattningsform är lindrigare än den, hvilken sätter den beskattande i tillfälle att undandraga sig beskattningens tyngd, genom att lägga något band på en för honom sjelfskadlig njutning. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den motion, Bevillnings-Utskottet haft att handlägga, har framkallats af behovet att anskaffa ökade inkomster till bestridande af Statens utgifter. Frågan huruvida den åsyftade åtgärden kan vara af behovet påkallad, beror sålunda på den pröfning af statsutgifterna, hvilken snart skall ega rum. Kammaren har ock beslutat uppskjuta handläggningen af Bevillnings-Utskottets Betänkande, angående de artiklar (bland hvilka den i motionen åsyftade äfven är en), å hvilka Kongl. Maj:t föreslagit ökad tull, till dess man kommit i tillfälle bedöma huru stora summor erfordras för statsbristens betäckande; och vid sådant förhållande synes mig konsekvensen hafva fordrat, att man äfven uppskjutit behandlingen af förevarande fråga, hvilken står i så nära sammanhang med den andra. Jag finner emellertid, att jag misstagit mig häri, och sedan Betänkandet nu blifvit förredrat, måste redan nu beslut fattas angående Friherre Sprengtportens förslag. Att bifalla detsamma, innan man vet, huruvida ens den af Kongl. Maj:t föreslagna tullförhöjning å tobak är nödvändig, torde vara för tidigt; att åter tvärt afslå motionen, torde ej heller vara lämpligt; och hemtar jag för denna åsigt ett ytterligare stöd af den omständig-

heten, att bland de undanskjutna frågorna förekommer äfven Kongl. Maj:ts Proposition, angående restitution af tull å råsocker vid utförsel till Norge af raffinad. Bifaller nu Riksdagen detta Kongl. Maj:ts förslag, så skulle deraf föränledas en framställning till Norges Storthing i berörda ämne. Det vore då särdeles lämpligt, att äfven tobaksfrågan kunde göras till föremål för underhandling med brödrafolket, helst denna fråga ofta gifvit anledning till förvecklingar och utgör en af dem, vid hvars ordnande det beroende hvaruti det ena landet befinner sig till det andra i afseende på sina handelsangelägenheter, gjort sig företrädesvis kämbart. Jag tror sålunda, att den enda lämpliga åtgärd, man för närvarande kan vidtaga, är att återremittera Betänkandet till Utskottet, och anhåller derföre om proposition härom.

Herr von Koch: Alla skatter äro ett ondt, och man har sålunda, vid val dem emellan, endast att välja det minst onda. För min del har jag alltid ansett tobak. såsom ett särdeles lämpligt beskattningsföremål, och det har derföre förundrat mig, att Utskottet kunnat yttra, att »bruket af denna vara numera så införlivats med våra vanor, att den nästan kan anses såsom en förnödenhetsvara». Börjar man nu kalla tobaken för förnödenhetsvara, och säger man sedan, att förnödenhetsvaror skola vara skattfria, hvilket äfven jag medger, blott jag sjelf får uppgöra min definition på dylika varor, så frågar jag, hvar vi slutligen skola stanna. Då vid föregående riksdagar fråga uppstått att höja tobakstullen, har man yttrat, att detta, i anseende till den långa gränsen mot Norge, ej låte sig göra, innan nämnda land äfven å sin sida höjde tullen. Det enda skäl, hvarföre en sådan tullförhöjning der skulle möta motstånd, hvilket jag hört uppgifvas, är att Storthinget af konsideration för Norges fiskare, hvilka äro Statens tobaksförbrukare, ej skulle vilja öka tullen. Utskottet har mycket lätt förbigått denna fråga och, förmodligen med hänsyn till nämnda sägen, endast yttrat: »utan att kunna yttra sig i hvad mån förslaget om en öfverenskommelse med Norge kan hafva utsigt till framgång, etc.» men dylika sägner om motvilja hos andra finnas ofta alldeles ogrundade, och säkerligen skall äfven Norge, i händelse det kommer i sådan ställning, att skatterna betydligt måste ökas, ej underlåta att höja tobaksskatten. Jag har med glädje helsat Friherre Sprengtportens förslag om framställning till Norge i sådant syfte, och får således, ehuru nu utan hopp om framgång, yrka bifall till detsamma. Tobaksförbrukningen har för öfrigt här i landet tagit en sådan utsträckning — man kan ju ej möta en skolpojke utan cigarr i mund — att det är hög tid att något söka hejda densamma.

Detta i afseende å förra delen af motionen. Hvad åter den sednare angår, så medger jag gerna, att accis är ett beskattningssätt, hvilket endast af nödtvång bör tillgripas. Vi använda dock det redan i afseende å bränvin, och man har nyligen föreslagit dess införande äfven å en annan vara, på det att Staten icke måtte förlora sina inkomster af sockertullen. Enligt min åsigt kan man lika väl pålägga accis å tobak som å hvitbetor. Saken kan visserligen möta svårigheter, men den är dock väl värd en närmare utredning, och instämmer jag af detta skäl i Grefve Mörners yrkande om återremiss.

Herr Bennich: Bevillnings-Utskottet har gifvit fullt erkännande åt motionärens åsigt, att tobak är en lämplig beskattningsartikel, men Utskottet har icke kunnat lemna utan uppmärksamhet, att Svenska Representationen i beskattning af denna artikel redan gått temligen långt. Den tull, som nu är stadgad derå, utgör nemligen omkring 50, 60, 70 procent af tobaksbladens värde, och ända till 150 procent af tobaksstjelnens. Vid sådant förhållande kan man göra sig den frågan, huru långt man bör gå i beskattning af denna artikel, som otvifvelaktigt tål att beskattas. Har man tagit ut i tull varans halfva värde eller ännu mera, synes man hafva gått ganska hårdt åt konsumtionen, och det skall väl finnas någon gräns för en dylik beskattning. Jag tillåter mig erinra om några andra länders lagstiftning i detta ämne och, bland andra, sådana, som visserligen icke skytt några medel för att åtkomma tullinkomsten äfven af tobaken. Så har Danmark en tull å rå tobak af 9 öre pr \bar{r} , Tyskland af icke fullt 9 öre, Österrike, hvilket, såsom vi veta, alltid haft ondt om penningar, 15 $\frac{1}{10}$ öre med tillägg af en accis af nära 3 öre och således af omkring 18 öre och Belgien af icke fullt 4 öre; men Sverige deremot har redan en tull af 25 öre per \bar{r} , och således ända till 6 gånger så hög skatt, som det nyssnämnda landet. Flera betänkligheter att i detta hänseende gå alltför långt förefinnas. Genom en öfverdrifven beskattning af en vara inträffar lätt, isynnerhet med sådana gränser, som Sverige har, att svårigheter möta för utfående af den skatt, som är stipulerad på papperet; när det blir för stor vinst att smuggla, hjälpa inga försigtighetsmått. Det bör icke heller förbises, att den ifrågavarande motionen icke afser att fylla ett stundens behof, utan fastmera åsyftar en framställning till Kongl. Maj:t om åvägabringande af en öfverenskommelse med Norge om ömsesidig framtida förhöjning i tobakstullen. Utskottet har hoppats, att Statsverkets ställning icke för framtiden skall påkalla sådana utomordentliga åtgärder som den i motionen afsedda, och, som Utskottet icke haft skäl att antaga ett motsatt förhållande, har Utskottet äfven deruti funnit en anledning att icke understödja motionen. Det är icke obekant, att i Norge råder stor obenägenhet för förhöjning af tullen å tobak, och man lärder således hafva föga utsigt, att af Norge röna bifall till en framställning uti ifrågavarande syfte.

Hvad åter beträffar den af Friherre Sprengtporten alternativt föreslagna accisen å försäljning af tobak, har man förebrått Utskottet, att på samma gång, som det tillstyrkt sådan å hvitbetssockertillverkning, det här varit obenäget för accis å tobak. Men skillnaden är i dessa båda fall ganska betydlig. Motionären har här åsyftat, att få en konsumtionsafgift på försäljningen af tobak, vare sig den är producerad inom eller utom landet, och således i sednare fallet redan dragit en konsumtionsafgift i införseltullen. Den accis åter, som Utskottet föreslog för hvitbetssockertillverkning, afsåg icke annat än att på förbrukningen af en inom Sverige producerad vara lägga en konsumtionsafgift, som motsvarade den tull, hvilken en lika beskaffad, från utlandet införd vara drager; men här är icke fråga om tillvägabringande af en jemlik beskattning på konsumtionen, utan om en accis, som skulle blifva en surtaxe utöfver den varan redan pålagda tull. En sådan accis skulle svårigen kunna åstadkommas på annat sätt, än genom kontrollerande af sjelfva försäljningen

försäljningen af varan i hvarje bod, der tobak under en eller annan form såldes, men sådana åtgärder skulle medföra så stora kostnader, så mycket obehag för folket, att vinsten af en ökad statsinkomst icke skulle uppväga alla dessa obehag.

Dessa äro hufvudsakligen de grunder, hvarföre jag icke anser den ifrågavarande motionen böra bifallas. Oaktadt Kammaren beslutat att uppskjuta behandlingen af tullen å de s. k. kassartiklarne, finnes dock, enligt min tanke, icke något hinder för att nu afgöra denna fråga, ty motionen afser, såsom jag redan anmärkt, en framtida bevilning, och är alldeles oberoende deraf, huruvida Riksdagen kan komma att förhöja den nuvarande tullen å tobak. Vid sådant förhållande synes det mig icke vara skäl att återremittera frågan till Utskottet, hvilket såsom jag befarar, icke kan vidtaga någon annan åtgärd än att upprepa sin förre hemställan, hvartill jag nu anhåller om bifall.

Friherre Raab, Carl Adam: Behöfver Staten större inkomster eller icke? Är denna beskattning i det system af frihandel, vi infört, nödig eller icke? Det är dessa båda frågor, som här skola besvaras. I afseende på den första, yttrar Utskottet: »Då statsregleringen ännu ej är afslutad, saknar Utskottet tillräcklig grund för att kunna bestämdt yttra sig, om den föreslagna »betydliga förhöjningen» af beskattningen å tobak kan vara af behovet påkallad», men det förundrar mig, att ett Utskott har så litet reda på Statens utgifter, att det icke kan bestämma, huruvida denna beskattning är behöflig eller icke. För min del anser jag den vara behöflig, och frågan blir för mig då, till hvad grad den bör åläggas. Om vi föreställa oss, att vi hade accis på cigarrer af 1 R:dr per \bar{u} eller 1 öre per stycke, och att vi importerade 5 millioner \bar{u} tobak, så skulle, äfven om vi beräkna att hälften vore tobaksblad och hälften stjelk, vi ändock erhålla en skatt af 2, million R:dr, en ganska vacker summa, som icke vore lätt att på annat sätt anskaffa. Vi hafva förut beskattat bränvin och man har icke ansett farligt att å denna vara lägga en skatt af af flera hundra procent. Icke farligare är det att belägga tobak eller cigarrer med lika belopp. Tobaksskatten skall för oss blifva en lika god inkomst, som den af bränvin.

Man har här visserligen hört, att tobak skulle vara en förnödenhetsvara, men denna åsigt är redan vederlagd. Det är väl icke origtigare att beskatta den ena öfverflödsvaran än den andra och, om Staten på detta sätt kan erhålla en ökad inkomst, anser jag det vara största skäl i verlden att införa beskattning å ifrågavarande artikel. Jag tror dock icke, att man skulle kunna vinna ändamålet derigenom, att Kongl. Maj:t gjorde en framställning i frågan till Norges Storting, ty det blefve vidlyftigt och skulle dröja många år, innan något resultat vunnas, och vore väl svårt genom tull att åstadkomma samma inkomst som genom accisen. Därföre anser jag det vara bättre, att vi taga det andra af motionären framställda alternativet och till Kongl. Maj:t ingå med anhållan om accis på cigarrer.

Låt oss taga i betraktande den inkomst, som andra länder haft af tobakstullen. Innan jag gick upp i Kammaren, kastade jag ögat åt Agardhs statistik, och fann, att Frankrike år 1846 af tobaksaccisen hade

en inkomst af 107 millioner och för år 1849 117 millioner. Sådana summor, äro, Mine Herrar! icke att förakta.

Man har sagt, att folket icke skulle tycka om denna beskattning. Ja, Mine Herrar! J hafven rätt deri, men den är en följd af det radikala systemet, som nog fordrar större offer — det stannar icke härvid. Innan vi hinna arbeta oss ur det elände, systemet förorsakat oss, få vi lägga taxa till taxa, och låtom oss dertill genast vara beredde. Vi få alltså motse ännu flera skatter. När man således icke har att välja emellan dessa omständigheter att draga skatten eller icke, utan endast emellan skatt på tobak eller den på förnödenhetsvaror; så synes det vara klart, att man bör lägga den på ifrågavarande lyxartikel; och anhåller jag på dessa skäl om bifall till det sednare alternativet i Friherre Sprengtportens motion.

Grefve Hamilton, Henning: En talare har ansett, att ett misstag blifvit begånget så till vida, att man icke, då man uppskjutit handläggningen af frågan om tobakstullen, äfven uppskjutit behandlingen af förevarande motion. Jag tror icke att ett så beskaffadt sammanhang mellan dessa frågor förefinnes, att ett uppskof af den ena nödvändigt medför ett uppskof äfven af den andra. Motionen afser nemligen ej en beskattning under instundande statsregleringsperiod, utan endast möjlighet att bereda oss en sådan under den derpå följande. Man har ansett det vara för tidigt att nu besluta angående motionen, innan man visste huruvida statsbehofven kräfde ens den tull Kongl. Maj:t föreslagit, ännu mindre hvad motionären begärt. För min del vågar jag ej hoppas, att ett år skall så förändra landets ställning, att vi icke nästa år skola vara ganska belåtna med att, utan ökande af direkta skatter, erhålla större statsinkomster. Enligt min öfvertygelse komma nemligen de öfriga tullintraderna att nedgå ej obetydligt under hvad man antagit. Tullinkomsterna bero, enligt hvad här i dag yttrats, på konsumtionsförmågan, d. v. s. förmågan att betala, ej att förtära, och då denna ej under närmaste framtid lär komma att ökas, kunna ju ej de beskattade artiklarne lemna den inkomst, man beräknat. Man måste således söka ett beskattningsföremål, hvilket verkligen tål beskattning. I detta afseende kan man gerna förbigå största delen af våra tullpligtiga artiklar, ty de äro sådana, att antingen vill man ej beskatta dem eller ock skulle en ökad skatt ej löna mödan, och det är således endast de tre stora kassa-artiklarne, *socker, kaffe och tobak*, å hvilka man kan räkna. Anser man nu dessa såsom öfverflödsvaror, så måste jag sätta tobaken i främsta rummet; och detta, icke derföre att den begagnas af ett mindre antal personer än socker och kaffe, utan emedan dessa båda sednare artiklar blifvit en så väsendtlig föda för alla, att de nästan kunna anses såsom förnödenhetsvaror. Genom en ökad tull å desamma angriper man således den fattigaste delen af befolkningen. Man säger visserligen, att de fattige kunna ju underlåta att köpa socker och kaffe, men detta, som i teorien låter ganska bra, håller ej streck i verkligheten; socker och kaffe köpes nog, huru mycket priset än höjes. Hvad åter tobak angår, så medger jag gerna, att dess bruk är särdeles utbredt bland befolkningen, men jag kan dock ej anse den för en förnödenhetsvara. I afseende å priset, har här yttrats, att tobaken redan skulle

vara så högt beskattad, att den ej kunde tåla någon vidare skatt. Jag får i anledning häraf åberopa min egen erfarenhet. Fordom begagnade jag utländskt snus, hvilket kostade 2 à 3 R:dr pr π ; för ett par år sedan beslöt jag, gripen af patriotism, att försöka Svenskt snus, och inköpte en kagge för 6 R:dr. Denna köptes den 1 Oktober 1865 och ännu har jag ej obetydligt qvar af densamma. Då man således kan för 6 R:dr köpa 1 $\frac{1}{2}$ års behof och dermed tillfredsställa en förvänd smak eller otreflig vana, torde det ej böra möta några betänkligheter att höja tobakspriserna. Emellertid ega vi nu ej, till följd af grannskapet med Norge, frihet att bestämma tobakstullen så högt, vi skulle kunna önska; och jag anser derföre, att det skulle vara en ganska förståndig åtgärd, om man på förhand sökte bereda möjlighet för att det beslut motionären föreslagit, kunde fattas vid nästa riksdag, förutsatt att vi då befinna oss i samma finansiela förlägenhet som nu. För min del skulle jag således helst velat omedelbart bifalla motionen, men då åtskilliga talare yrkat återremiss, förenar jag sig med dem.

Herr Thorburn: Då tobak väl icke kan anses såsom en nödvändighetsvara, då många anse den skadlig, då den ingår i bruk hos alla klasser och då slutligen den endast obetydligt och till sämre kvalitet produceras inom landet, torde den vara ett särdeles lämpligt beskattningsföremål, och skatt å densamma således vida att föredraga framför skatt å socker och kaffe, hvilka numera verkligen äro nödvändighetsartiklar. Då man här citerat andra länders exempel, har man visligen glömt anföra Englands, der tullen å tobak för närvarande uppgår till ej mindre än 2 à 3 R:dr per skålpund. Hvad beträffar den befarade tobakssmugglingen, så skulle den egentligen ega rum från Norge, men Friherre Sprengtportens motion afser ju att förekomma detta missbruk, genom att öppna underhandlingar med nämnda land, angående förhöjning af den der stadgade tullen å tobak, och jag finner mig derföre föranlåten att yrka bifall till densamma.

Friherre Bildt: Då Kammarén på derom gjord framställning beslöt uppskjuta handläggningen af Bevillnings-Utskottets Betänkande, angående tull å de s. k. kassaartiklarna, till dess statsregleringen blifvit bestämd, föranleddes detta beslut af Kammaréns önskan att erhålla full kännedom om, huru stor statsbrist verkligen förefanns, innan definitivt beslut fattades angående de förändringar i tulltaxan, som i afseende å nämnda artiklar föreslagits. Vid sådant förhållande synes mig äfven behandlingen af förevarande motion hafva bort uppskjutas. Vål har den talare, som näst före den sista hade ordet, ganska riktigt förklarat, att motionen icke stode i omedelbart sammanhang med frågan om tull å tobak för instundande statsregleringsperiod, enär den afsåge den derpå följande perioden, och vi skulle således, om vi vore öfvertygade att äfven för framtiden en förhöjning af tobakstullen vore behöflig, nu kunna afgöra den föreliggande frågan. Jag tror dock ej, att detta behof kan framstå tydligt, förrän statsregleringen är afgjord. Vi hafva alla en — jag skulle önska kunna säga dunkel — känsla af att en betydlig statsbrist står för dörren, men denna är dock ännu icke till siffran känd. Man svärfvar mellan 8, 9, 10 millioner; således svärfvar differensen på

millioner. Vid sådant förhållande och då man ej bör åtaga sig högre skatter, än oundgängligen erfordras, samt då, å andra sidan, enligt min åsigt, tobak bör framför de andra kassaartiklarne beläggas med skatt, emedan den, jemförd med dessa, är en ren öfverflödsvara, torde det vara skäl att återremittera Utskottets nu föredragna Betänkande. Det har yttrats, att man a priori gerna kunde bifalla Betänkandet, enär någon högre beskattning, än Kongl. Maj:t föreslagit, ej i något fall borde ifrågakomma. Jag vågar bestrida denna sats. Orsaken hvarför Kongl. Maj:t ej föreslagit en högre tobakstull och i stället låtit socker och kaffe vara i fred, lär just hafva varit förhållandena i Norge, och om nu de hinder, som anses ligga i dessa förhållanden, undanrödjas, så blir det ju en ren fördel att kunna, med lindring i tullen å socker och kaffe, öka tobakstullen. Man har ock yttrat, att tobaken för närvarande skulle vara så högt beskattad. I likhet med en föregående talare be- tviflar jag detta. Denne talare åberopade sin egen erfarenhet angående ett af tobaksfabrikaterna, nemligen snus, och visade, att denna vara erhålles för vida billigare pris i Sverige, än i utlandet. Jag har en annan ovana, den att röka, och jag kan försäkra, att utlandets cigarrer äro så betydligt dyrare, än våra Svenska, att, då man här betalar t. ex. 25 öre för en god cigarr, får man i Frankrike för en af motsva- rande godhet betala minst 1 francs. Huru usla och dyra cigarrer äro i Österrike, är nogsaunt känt. Ett annat skäl att beskatta tobaken är äfven det, att bruket af denna vara ej är nyttigt. Om än dess skadlighet ej är så i ögonen fallande, som missbruket af bränvin, så medför den dock ovilkorligen skadliga verkningar på menskliga orga- nismen, och det vore derföre väl, om man något kunde inskränka bruket deraf. Huru man än ser saken, synes alla skäl tala för en återremiss af det nu föredragna Betänkandet. Vidtages denna åtgärd, kommer Kammaren, sedan Statens behof äro kända, i tillfälle att ånyo pröfva frågan, och kan då bedöma, huru stora inkomster vi böra hemta af kassaartiklarne. Att tobaken då ej blir glömd, hoppas jag.

Jag yrkar återremiss.

Herr Schartau: Jag kan icke neka, att, då ifrågavarande motion afgafs, jag helsade den med glädje, emedan jag ansåg den i högsta måtto tjenlig, och min åsigt har icke förändrats genom Bevillnings- Utskottets behandling af frågan. Snarare tvärtom. I förbigående får jag nämna, att jag icke kan gilla Bevillnings-Utskottets motiver; det har dock icke varit Utskottets ledamöter, som hållit i pennan, då detta Betänkande skrefs, utan denna har förts af andra, detta är helt naturligt och synes mycket väl af Betänkandet. Jag lemnar således åsido de skäl, de s. k. skäl, som Utskottet begagnat för afstyrkande af Friherre Sprengtportens motion, utan vill hålla mig till motionen allena, och tror icke, att Kammaren behöfver fästa afseende å hvad Utskottet i denna del till- eller afstyrkt.

För min del kan jag icke finna någon artikel i tulltaxan, som är mera lämplig för beskattning än tobak, och kan bland de menskliga behoven, de menskliga njutningarne icke finna något föremål, som är mera egnadt att i beskattningsväg efterhållas än tobak. Den föregående talaren har också anmärkt, att det vore en vinst, om man finge bort

denna ovana att begagna tobak, men motionen har emellertid icke denna direkta syftning. Den afser ju endast, att hos Kongl. Maj:t anhålla om sådan bemedling, hvarigenom man framdeles kunde höja afgiften å tobak. Jag har sjelf som motionär föreslagit en högre afgift å denna vara, men jag erkänner, att en mycket förhöjd tull derå icke vore lämplig, såvida man icke kunde erhålla samverkan dertill från styrelsen i det land, som är vår närmaste granne, och jag kan således ej annat än önska framgång åt en framställning, hvarigenom det syfte, jag finuer önskvärdt, skulle kunna vinnas. Jag anser ingen tid böra förloras att skaffa oss medverkan från Norge, och skulle derföre helst önska, att Kammaren direkte beslutade att anhålla hos Kongl. Maj:t om en sådan öfverenskommelses träffande med vårt grannrike, som Friherre Sprengporten föreslagit, men, då flere talare yrkat återremiss af Betänkandet, vill jag icke motsätta mig en sådan, ehuru dermed, enligt min tanke, icke kan vinnas något annat än ett rådrum i tiden, i fall detta är en vinst, ty icke lärer man väl kunna vänta att från det nuvarande Bevillnings-Utskottet erhålla något annat förslag, än det man första gången fått. Här har af Tullstyrelsens chef uttalats tvifvelsmål om möjligheten att kunna förhindra smuggling af tobak, derest tullen å densamma betydligt höjdes. Jag beklagar mycket, att Tullstyrelsens chef kunnat tvifla på sin egen magt, ty detta vittnar om en svaghet, som jag icke väntade hos honom. Jag måste nemligen antaga, att, då Tullverket kostar Staten så betydliga summor, Tullstyrelsen äfven måste känna med sig nog energi, att göra de bud gällande, hvilka äro anförtrodda åt styrelsen att göras gällande, eller att kunna hålla sin hand deröfver, att den tull, som Representationen beslutar, verkligen kommer att ingå till Statsverket. Min öfvertygelse är ock, att Herr Generaltulldirektören har för mycken känsla af hvad som tillkommer en chefs kall, för att han skulle kunnat hafva något allvar med denna tanke, att det skulle blifva svårt att förhindra smuggling af tobak, derest tullsatsen derå förhöjdes. Emellertid är här nu icke fråga om att bestämma tullsatser å tobak, utan den högt ärade motionärens förslag går endast ut på att bereda möjlighet för att i framtiden kunna bestämma sådana, och detta hans förslag synes mig vara så riktigt, att jag icke kan finna något skäl att förneka bifall dertill. Jag skulle derföre, såsom redan är nämndt, helst önska, att Kammaren omedelbart bifölle motionen i dess första del, eller den om en framställning hos Kongl. Maj:t i den syftning, att Kongl. Maj:t ville hos brödrafolkets representation väcka förslag om ömsesidig förhöjning af tobakstullen. Den andra delen af motionen, eller alternativet, att, derest någon öfverenskommelse med Norge icke kunde träffas, vi skulle besluta påläggandet af accis å tobaksförsäljningen, kunna vi tills vidare lemna åsido, ty, om vi besluta en underdånig skrifvelse i den syftning, motionens första del afser, och en framställning i frågan vinner anklang hos våra bröder vester ut (måhända önska de blott en impuls från vår sida), då hoppas jag, att vi utan accis skola vinna det mål, vi eftersträfva, eller att bereda Staten tillgångar.

Som sagdt; jag skulle helst önska, att vi nu beslutade om en underdånig skrifvelse i ämnet, emedan jag icke väntar mig något vidare resultat af en återremiss, men, då flere varit böjde för en sådan, och

man i allmänhet är mera benägen för att återremittera en fråga än att afslå en framställning från ett Utskott, vill jag icke sätta saken på sin spets, utan ansluter mig till dem, som yrkat återremiss af Betänkandet.

Herr Wærn: Diskussionen har företrädesvis rört sig om lämpligheten att lägga skatt på tobak såsom en lyxartikel, och det tyckes som om, i samma mån man ansett detta lämpligt, man ifrat för ifrågavarande motion; men jag anser, att man bör skilja på dessa saker. Äfven jag anser tobak vara en lämplig beskattningsartikel, och att nu förhöja tullen derå är ett förslag värdt att tänka på. Jag kan dock icke med förkärlek välja denna artikel till föremål för ökad beskattning, eller anse den såsom särdeles lämplig dertill, ty, hvad skäl man än må hafva att anse tobakskonsumtionen öfverflödig och skadlig, så är dock tobaken en af de lyxartiklar, hvilka genom vana blifvit nödvändiga, och den konsumeras, då fråga är om stora quantiteter, mera af den fattige än af den rike. Förhöjd tobaksskatt skulle således blifva en skatt, som tyngde ojemnt och jembörligvis hårdare drabbade den fattigare än den rikare delen af nationen. Då vi allt mera och mera beskattat bränvinet och nu äfven vilja lägga högre skatt på tobaken, så kan den fattige med skäl beklaga sig öfver, att vi med förkärlek omfatta hvarje tillfälle att lägga skatt på sådana varor, som utgöra hans lyxartiklar. Ehuru jag således visserligen anser tobaken vara ett lämpligt beskattningsföremål, kan jag dock icke med förkärlek omfatta tanken derpå. Men i afseende på motionens lämplighet, som är något helt annat än blott förhöjandet af en tullsats, hvarom ett annat betänkande handlar, vill jag fästa uppmärksamheten på några omständigheter, som synes mig böra derpå inverka. Först och främst synes mig tidpunkten för en sådan framställning, som den motionären åsyftat, icke vara väl vald. Svenska Riksdagen bör väl sjelf besluta förhöjd beskattning å tobak, innan framställning göres hos Norska Storthinget om antagande af en dylik, men ännu hafva vi icke beslutat någon förhöjning i tobakstullen, och äfven om vi, såsom mycket sannolikt är, komma att göra det, så gäller dock den beviljning, vi nu åtaga oss, icke längre än till nästa års slut och skulle sålunda icke inverka på Norska Storthinget, som icke sammanträder förr än i Oktober 1868. Vi böra väl först visa vår egen vilja att hafva en hög skatt på tobak, och, om framtiden utvisar, att Statens behof fortfarande föranleda en sådan, så att vi äfven vid nästa riksdag besluta fortfarande af den högre tobakstullen, då hafva vi skäl att göra en sådan framställning, som motionären föreslagit, och dertill hafva vi äfven god tid, ty, under det att Svenska Riksdagen sammanträder i Januari nästa år, öppnas Storthinget, såsom sagdt, först i Oktober. Att nu ingå med en skrifvelse till Kongl. Maj:t och anhålla om en framställning i ifrågavarande syfte till Storthinget, utan att veta hvilket beslut vi kunna fatta vid nästa riksdag, kan icke vara lämpligt. Formelt måste den möjlighet erkännas, att vi då icke vilja hafva förhöjd tull å tobak, och då kan ju icke Kongl. Maj:t göra en sådan framställning. Med fullt erkännande af motionens goda syfte, kan jag derföre icke inse, att något annat är lämpligt än, att den återkommer vid nästa riksdag. Då hafva vi erfarenhet om Representationen vid denna riksdag pålagt högre tull

å tobak, vi kunna då bekräfta vår egen åsigt och frågan kommer till Norska Stortinget, understödd af tvänne Riksdagars beslut i Sverige.

Hvad deremot angår den sednare delen af motionen eller det alternativt framställda förslaget om accis å tobak, så synes detta icke hafva några sympatier, och för min del bestrider jag detsamma, ty accis är ett högst dyrbart sätt att upptaga skatter, hvilket derföre blott i nödfall bör användas.

Jag tillstyrker på dessa skäl bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Hamilton, Hugo Bengt Archibald: Då Andra Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan, torde frågan för denna gång hafva förfallit. Vid sådant förhållande och då en återremiss ej skulle tjena till något, hemställer jag, att Kammaren måtte inskränka sig till ett bifall af Friherre Sprengtportens motion, för att på detta sätt tillkännagifva sitt gillande af den i motionen uttryckta tanke.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande Betänkande, dels afslag derå och bifall till den i ämnet afgifna motionen, och dels återremiss af Betänkandet; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Betänkandet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på afslag derå och bifall till motionen, då svaren utföllo med många nej jemte några ja, och slutligen proposition på återremiss af merberörda Betänkande, hvilken proposition besvarades med många så väl ja som nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till Betänkandet förnyats samt likaledes med många ja och nej i blandning besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Friherre Sprengtporten begärde votering.

Herr Grefven och Talmannen yttrade nu, det Kammaren egde att bestämma, huruvida kontrapositionen vid den begärda voteringen skulle innefatta återremiss af Betänkandet eller afslag derå och bifall till den i ämnet gjorda motionen; hvarefter Herr Grefven och Talmannen framställde proposition derå, att Betänkandets återförvisning skulle utgöra kontrapositionen, och, då dertill svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den som bifaller Bévillnings-Utskottets Betänkande N:o 10, rörande ömsesidig förhöjning af tobakstullen i så väl Sverge som Norge, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återförvisar Kammaren ifrågavarande Betänkande.»

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 27;

Nej — 43.

Föredrogs ånyo och bifölls Banko-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Utlåtande N:o 15, i anledning af väckta förslag om ändringar i Kongl. Förordningarne angående en allmän hypoteksbank samt angående de allmänna grunderna för hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Memorial N:o 16, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut öfver Utskottets Memorial N:o 7, med förslag till förändrad lydelse af texten å Bankens sedlar.

1:sta punkten.

Herr Wallenberg: Då Utskottet förklarar, att någon sammanjemkning af Kamrarnes stridiga beslut ej vore möjlig, samt ej framlagt några nya skäl, hvilka kunde komma Kammaren att frångå sitt en gång fattade beslut, får jag anhålla, att Kammaren ville vidblifva detta beslut samt uppdraga åt Utskottet att uppsätta förslag till voteringsproposition i och för den samfälda voteringen.

Grefve Mörner, Carl Göran: Frågan om benämningen af Riksbankens sedlar, hvilken af de ledamöter, hvars åsigt blef den gällande, förklarades vara endast en smaksak, synes mig verkligen ej vara af den vigt, att den skulle förtjena blifva den första fråga, som föranledde till samfäld votering, och jag får derföre hemställa, att Kammaren ville antaga Utskottets inbjudning. Jag hemtar ett ytterligare stöd för denna framställning deraf, att, då man jemfört den benämning, som skulle gifvas åt Bankens sedlar, med den för flera utländska bankers sedlar begagnade, det är angeläget förekomma, att icke hos utländningen utbredes den origtiga föreställning om Sveriges Riksbank, att densamma skulle vara organiserad på samma sätt, som t. ex. Englands och Franska Banken. Det är nog möjligt att redan nu personer finnas, hvilka önska förbereda marken för en sådan förändring, d. v. s. att Riksbanken ej längre skulle blifva Riksdagens eller Statens Bank, utan tillhöra ett enskildt bolag, som fått sig vissa förmåner tillerkända, men det torde dock ej vara skäl att antaga en benämning, hvilken dels kunde föranleda missförstånd, dels kunde betraktas såsom första steget på den bana, jag antyd.

Herr Wallenberg: Jag trodde verkligen icke, att vi skulle besträda den bana att ena dagen frångå ett beslut, som vi fattat den föregående. Inga nya upplysningar hafva lemnats, ingen förändring har inträdt i de förhållanden, hvilka föranledde vårt förra beslut. Ej heller trodde jag, att man skulle åter börja diskussionen angående de olika

benämningarnes lämplighet. Så har emellertid skett af en talare, och jag får då upptaga hans anmärkning, att man skulle vilja förbereda marken för ett spöke, hvilket han ser i fjerran. Jag kan verkligen ej se något förberedande af marken för Riksbankens förvandling till enskild bank, genom att å sedlarne begagna namnet Sveriges Bank. Deri finnes väl ingenting, som häntyder på enskilda banker. Dessa skola för öfrigt i sin firma begagna ordet »enskild.» Här är således ej något syfte att få en framtidsstanke nedlagd i dessa ord, utan endast att få firman så enkel och tydlig som möjlig. Någon smaksak kan jag ej anse dessa benämningar vara; Sveriges Rikes Bank är ju en tautologi. Jag vidblifver mitt yrkande.

Friherre Silfverschiöld: Den förevarande frågan synes mig vara af största vikt ur konstitutionel synpunkt. Frågan är, huruvida Kammararen eger rätt att upprifva ett redan fattadt beslut. Jag kan icke finna någon sådan rätt vara Kammararen bevarad i grundlagen. Skulle Kammararen hafva rätt dertill, finnes det intet hinder för att den ena dagen upphäfva ett beslut, som Kammararen fattat en föregående. Behandlingen af en sådan fråga, som denna, är ju tydligen bestämd i 63:dje §:n Riksdags-ordningen, hvars 2 mom. lyder sålunda: »Stanna Kamrarne öfver någon fråga, deri ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt Utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall Utskottet söka att de olika meningarne, så vida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till Kammararen inkomma.» Der står tydligen, att, om meningarne kunna sammanjemkas, skall Utskottet göra det, men der står icke, att Utskottet är berättigadt att inkomma till en Kammarare med förslag, att den måtte frångå sitt förut fattade beslut. Vidare säger nyssnämnda § af Riksdags-ordningen: »Hvad Kamrarne sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva Kamrarne ej efter den behandling, ofvan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65:te §:n upptager, anses hafva för den riksdagen förfallit.» Och 65:te §:n säger, att i så beskaffade fall skall omröstning ske inom båda Kamrarne.

På grund häraf anser jag mig böra yrka, att Kammararen måtte afslå Utskottets hemställan.

Herr Schartau: Kammararen torde finna det vara alldeles riktigt, att Banko-Utskottet, understödt af Andra Kammarens bifall, har vidhållit sitt beslut i afseende å benämningen af Svenska Banken och föreslagit, att den måtte kallas »Sveriges Riksbank.» För min del finner jag mig föranlåten, huru ovanligt det än kan vara att instämma med min granne deruti, att Kammararen bör vidhålla sitt förut fattade beslut. Sjelfva frågan är icke af stor vikt, men deremot är det af högsta vikt, att vi icke i dag besluta ett och i morgon ett annat. Kammararen har efter vidlyftig diskussion och votering beslutat, att Bankens namn skulle blifva »Sveriges Bank», och, då det är ett vackert namn, hvilket icke innehåller den pleonasm, som onekligen kan sägas ligga uti uttrycket »Sveriges Riksbank», får jag anhålla, att Kammararen måtte vidblifva sitt beslut och åläggga Utskottet att uppsätta voteringsproposition.

Grefve Hamilton, Henning: Då denna fråga förra gången inom Kammaren behandlades, var jag icke närvarande, men, efter hvad jag erfarit, fattades beslutet då efter votering med 52 röster mot 27. Inom Ridderskapet och Adeln iakttago vi sorgfälligt den regel att aldrig frångå ett beslut, som var fattadt genom votering. Jag tror att denna regel var ganska riktig, och den var afsedd att förekomma, att ett mindre en aftonstund samladt antal ledamöter skulle kunna sönderrifva ett af en större majoritet fattadt beslut. Jag hoppas, att denna regel äfven här skall göra sig gällande och anhåller således, att Kammaren måtte vidhålla sitt förut fattade beslut.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att Kammaren, med frånträdande af sitt förut i frågan fattade beslut, skulle bifalla Utskottets i denna punkt gjorda hemställan, och dels att samma hemställan måtte afslås och det förra beslutet vidhållas; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan och det förra beslutets frångående, hvarvid svarades många nej jemte ett eller annat ja, och sedermera proposition derå, att Kammaren skulle afslå merberörda hemställan och vidblifva sitt förut i frågan fattade beslut, då svaren utföllo med många ja jemte ett eller annat nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

2:dra punkten.

Grefve Hamilton, Henning: Så vidt jag förstår, grundar sig Utskottets framställning på en icke fullt riktig uppfattning af Kammarens förra beslut i denna fråga. Jag har läst protokolls-utdraget och det synes deraf, att Kammaren först bifallit Utskottets förslag till lydelse af 29 § i Banko-reglementet, men under förbehåll att framdeles kunna ändra beslutet om valörerna å sedlarne. Man hade nemligen anledning att förmoda, att inom Utskottet förslag var väckt om borttagande af sedlar å 1 R:drs valör, och, för den händelse att Utskottet derom skulle göra framställning, ville Kammaren hålla för sig öppet att bifalla en sådan. Som nu Utskottet emellertid uppgifver, att något förslag i sådant syfte icke vid denna riksdag blifvit gjordt, får jag anhålla om proposition derå, att det af Kammaren gjorda förbehållet måtte förfalla.

Herr Schartau: Af den förra diskussionen öfver denna fråga framgick, att man var betänkt på möjligheten utaf afskaffande af sedelvalörer å 1 R:dr. Men, då nu hvarken någon motion härom blifvit väckt eller Utskottet ansett det vara nyttigt att nu afskaffa en-riksdalers sedlarne, möter intet hinder för Kammaren att fatta sitt beslut i frågan. Äfven om ett förslag om afskaffande af sedelvalörer å 1 R:dr blifvit väckt, tror jag dock icke, att det hade kunnat tillvinna sig Riksdagens bifall, om man besinnar, hvilket stort belopp sedlar å 1 R:dr äro gångbara i landet och hvilket stort belopp silfver följaktligen skulle erfordras för att ersätta dem.

Jag tror således, att Kammaren kan och bör besluta i frågan och icke lemna den öppen, men, emedan ett sådant beslut, som Grefve Hamilton föreslagit, är fullt tillräckligt, så instämmer jag med honom.

Friherre Tersmeden: Om antingen någon motion om förändring af sedelvalörerna blifvit remitterad till Utskottet, eller fråga derom blifvit väckt inom Utskottet och vunnit Utskottets bifall, så hade Utskottet framställt förslag derom i sitt först afgifna Betänkande, der de sedelvalörer angåfvos, som Utskottet ansåg fortfarande böra utgifvas. Då nämnda Betänkande förevar, beslöt Kammaran förändring af Bankens namn, men fattade deremot icke definitivt beslut angående sedelvalörerna. Då det likväl är nödvändigt, att Kammaran häröfver fattar sitt beslut, får jag anhålla, att Kammaran måtte afgöra den sednare delen af Banko-Utskottets Utlåtande N:o 7.

Grefve Hamilton: Då denna fråga förra gången förevar inom Kammaran, fattade Kammaran ett beslut, hvilket enligt det derom uppsatta protokolls-utdrag lyder sålunda: »Vid föredragning af Banko-Utskottets Memorial N:o 7, med förslag till förändrad lydelse af texten å Bankens sedlar biföll Kammaran Utskottets förslag med den förändring, att orden: *Sveriges Riksbank* utbyttes emot orden: *Sveriges Bank*.»

Stannade protokolls-utdraget dervid, vore det klart, att Kammaran bifallit hela Banko-Utskottets Utlåtande N:o 7, med det undantag att Kammaran beslutat byta orden »Sveriges Riksbank» mot »Sveriges Bank», men nu fortsättes protokolls-utdraget sålunda: Vid hvilket beslut det förbehåll dock fästades, att detsamma icke skulle anses utgöra hinder för Kammaran att framdeles fatta beslut rörande valörerna å de sedlar, som af Banken utgifvas.» Utskottet har naturligtvis fattat detta sålunda, att Kammaran från sitt förra beslut undantagit frågan om sedelvalörerna, men, då protokolls-utdraget börjar dermed, att Kammaran bifallit Utskottet Utlåtande, blott med förbehåll att framdeles få fatta annat beslut angående valörerna, och detta blott under den förmodan, att en särskild framställning angående dem skulle komma från Utskottet, så är det klart, att, om Kammaran nu låter sagda förbehåll förfalla, Utskottets Utlåtande N:o 7 är af Kammaran bifallet.

Herr Wallenberg: Kammaran har ju ännu icke beslutat angående de olika valörerna, och måste således ännu hafva rätt dertill; icke kan väl Banko-Utskottet hindra Kammaran från att genomgå Bankoreglementet i sin helhet. En annan fråga blir, om man bör vidtaga några förändringar. I detta afseende vore det visserligen en stor fördel, om, såsom redan finans-komitén föreslagit, sedlarne å 1 R:dr försvunne — man finne då i allmänna rörelsen ett underlag af metallisk valuta, och de lägsta liqviderna drabbades åtminstone ej af en möjligen inträffande olycka — men tidpunkten för en sådan reform torde ej nu vara den rätta, och jag vill derföre ej göra någon framställning i detta hänseende.

Herr Schartau: Då åtgärder så skyndsamt som möjligt böra vidtagas i och för tryckningen af Bankens sedlar, enligt den form och valör Riksdagen bestämmer, är det ingalunda likgiltigt, huruvida vi afgöra denna fråga i dag eller en månad härefter. I afseende å sedlarne af 1 R:drs valör delar jag den föregående talarens åsigt, eller att det väl vore önskligt kunna borttaga dem, men att tiden derför ännu ej är

inne. Då metalliska kassan, hvilken skulle ersätta de 5 millionerna en-riksdalers-sedlar, är så låg, som den för närvarande är, måste vi tillsvidare hafva fördrag med allmänna smaken, hvilken föredrager papperslappar framför silfver. Det är emellertid, såsom jag redan yttrat, af vigt att Kammaren snart fattar beslut i ämnet, och biträder jag därför Grefve Hamiltons yrkande.

Herr Grefven och Talmannen yttrade: Det protokolls-utdrag, som innehåller Kammarens beslut öfver Banko-Utskottets Memorial N:o 7, lyder sålunda: »Vid föredragning af Banko-Utskottets Memorial N:o 7, med förslag till förändrad lydelse af texten å Bankens sedlar, biföll Kammaren Utskottets förslag med den förändring, att orden *Sveriges Riksbank* utbyttes emot orden *Sveriges Bank*; vid hvilket beslut det förbehåll dock fästades, att detsamma icke skulle anses utgöra hinder för Kammaren att framdeles fatta beslut rörande valörerna å de sedlar, som af Banken utgifvas.» Uti den nu förevarande punkten har Banko-Utskottet upplyst, att rörande valörerna å de sedlar, som af Banken utgifvas, vid innevarande riksdag hvarken någon motion om ändring blifvit till Utskottets behandling remitterad, eller något förslag af Utskottet sjelft ifrågasatt. Häråf torde Kammaren finna, att den fråga, som vid detta tillfälle skall afgöras endast är, om Kammaren vid sådant förhållande skall vidblifva det förbehåll, som blifvit fästadt vid Kammarens beslut öfver Banko-Utskottets nyss omnämnda Memorial, eller frånträda samma förbehåll. Om Kammaren icke vidhåller detta förbehåll, så följer ju deraf uppenbarligen, att den sednare delen af det upplästa protokolls-utdraget bortfaller, så att endast den förra delen deraf kvarstår, och innehåller Kammarens definitiva beslut i ämnet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derå, att Kammaren, vid det af Banko-Utskottet i denna punkt upplysta förhållande, skulle frånträda det förbehåll, som blifvit fästadt vid dess beslut öfver Utskottets Memorial N:o 7; och blef denna proposition med ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning af Andra Kammarens den 16 och 18 dennes bordlagda protokolls-utdrag N:o 179, med delgifvande af Kammararens beslut öfver första punkten i dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 17, i anledning af väckt motion, om upptagande i blifvande nädiga propositioner rörande Statsverkets tillstånd och behof af en särskild kostnadsstat för jernvägarne m. m.; antog Första Kammaren det sålunda delgifna beslutet.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 16 och 18 dennes bordlagda protokolls-utdrag N:o 180, med delgifvande af Kammararens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 18, i anledning af väckt förslag, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående sådan ändring i 12 § Läroverks-stadgan, att grekiska språket må blifva ett valfritt läroämne.

Friherre af Ugglas: Då Kongl. Maj:t så nyligen som år 1865 pröfvat och afgjort denna fråga, så synes det mig icke rätt att genom bifall till Andra Kammarens beslut nu påkalla en sådan förnyad pröfning. Jag har visserligen varit ibland dem, som delade den af Andra Kammaren uttalade åsigt; men i en fråga som denna, der täta omkastningar äro skadliga, vill jag icke nu ifrågasätta en förändring, utan anhåller om afslag å detta förslag.

Grefve Hamilton, Henning: Jag är hufvudsakligen förekommen af Friherre af Ugglas. Då den nya skolordningen var under öfverläggning, var en af de viktigaste frågorna att bestämma, hvilka ämnen som borde vara obligatoriska. Man kom då efter en lång diskussion till det resultat, att för en fullständig klassisk bildning vore grekiska språket nödvändigt. Befrielse från detta språk kan dock under vissa förhållanden ega rum; och författningen föreskrifver, huru ynglingarne då skola, under de dertill anslagna timmarne, sysselsättas. Jag tror icke det vore skäl, att, då skolväsendet väl behöfver någon tid att stadga sig, nu åter göra en rubbning deruti. Någon väsentlig förändring skulle genom detta förslags antagande ej heller ega rum. Jag förenar mig därför i anhållan om afslag å förslaget.

Grefve Sparre, Eric: På sätt Utskottets Betänkande tillkänna-ger, väcktes denna fråga äfven vid sista riksdagen och blef då afslagen. Jag tror att det var rätt och jag instämmer derföre med de båda talare, som nu yrkat afslag. Såsom inspektor öfver ett läroverk har jag kommit i erfarenhet af den stora svårigheten att ställa undervisningen så, att den nu framställda önskan blefve tillfredsställd. Man har delat läroverken i två linier, den klassiska och den reala, och att ytterligare dela dessa, skulle, utan en betydlig förökning af lärarepersonalen, möta oöfvervinnerliga svårigheter. Frågan är icke blott att sysselsätta de ynglingar, som icke läsa grekiska, utan sjelfva undervisningen skulle få en helt annan form. Den komparativa methoden har allt mer gjort sig gällande vid undervisningen, i synnerhet i fråga om språk. Men det är naturligt, att någon jämförelse vid läsningen af latin med grekiska språket icke kunde ske, om en del af lärjungarne icke läste detta sednare och således ej skulle förstå en sådan jämförelse. Det vore dessutom svårt att sysselsätta ynglingarne, Om de, som icke läste grekiska, skulle under tiden arbeta hemma på egen hand, så skulle i denna frihet ligga en frestelse att begära dispens. Det är många gånger sagdt, att vid bibringande af undervisning är det icke massan af specialkunskaper, utan det att undervisningen rigtas på att lära ynglingarna tänka och att deras förståndsgåfvor utbildas, som är af vigt; och i detta fall äro språkstudier af stor nytta, isynnerhet af de gamla språken, hvars former äro mera reguliera. Man har sagt, att nuvarande stadgande gör det till något förödmjukande att begära dispens för grekiska språkets läsning, emedan det skulle ge tillkänna brist på förmåga att följa med denna undervisning; men dertill kunna finnas många andra skäl. Hvar och en individ kan icke fordra, att den allmänna undervisningen skall ordnas med afseende på hans smak; och den, som ej är nöjd dermed, måste derföre skaffa sig kunskaper på annat håll. Af dessa skäl

och då jag ej anser det välbetänkt att begära ändring i en så nyligen utgifven författning, anhåller jag, att detta förslag måtte afslås.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Då stora och djupa behof finnas, skaffa de sig oafvisligen luft, och återkomma äfven om de afslås; och att ett skäl för afslag skulle ligga deri, att frågan så ofta blifvit afslagen, kan jag icke finna, utan tvärtom synes mig detta tala för, att den har en djupare rot än ett blott hugskott. Att vi skulle nöjas med det beslut, som år 1865 blef fattadt, och för hvars lämplighet då, jag hyser all aktning, kan jag icke heller inse. Det är stor skilnad mellan detta beslut och hvad Andra Kammaren föreslagit; ty derigenom skulle en yngling kunna befrias från grekiska språkets läsning, utan den långa procedur, som nu är föreskrifven, och enligt hvilken, om läroverkskollegium afslår ansökningen, lärjungen tvingas att fortsätta detta studium, och det, om också hans själsförmögenheter äro dertill otillräckliga, kanske utan afseende på om hans kroppskrafter sådant tillåta. Det är stor skilnad på lärokurserna förr och nu; och dock måste jag och mina kamrater på vår tid vara någorlunda flitiga, för att kunna följa med. Detta synes visa, att något ämne nu bör utgallras, för att förekomma öfveranssträngning. Man har talat om latinets i detta afseende, men studiet af detta språk synes mig nyttigt och jag skulle ej vilja tillstyrka dess borttagande. Men med grekiskan är det en annan sak. Man har sagt, att latinets begripes bättre, om det studeras i sammanhang med grekiskan. Men läsningen af det förra språket börjar tidigare, redan i 2:dra eller 3:dje klassen, än af det sednare, som ej läses förr än i 5:te klassen; och då synes mig att grekiskans nödvändighet och nytta för latinets ej kan vara särdeles stor. Man har sagt, att den ledighet från läsning, som under några lärotimmar kunde erhållas skulle kunna utgöra en frestelse för ynglingen att begära denna dispens; men det är ej ynglingen sjelf, utan hans målsman, som skall framställa denna begäran. Grekiskan förekommer ej i allmänna lifvet såsom latinets; en och annan lärd term kan man väl lära sig förstå. Jag medger att grekiskan har rik litteratur; men det finnes så mycken annan sådan, att det icke må anses såsom alldeles nödvändigt att läsa den grekiska, som dessutom är öfversatt på andra språk. Allmänt talas om öfveranssträngningen i skolorna och allt tyckes antyda, att sådan verkligens finnes. Huru länge skall man då dröja att vidtaga några åtgärder till dess förekommande? Jag ser i Andra Kammarens förslag ett medelhärtill, och jag anhåller derföre att detsamma måtte bifallas.

Herr Wærn: För att få stadga i en författning, måste man undanrödja anledningarne till klagomål och missnöje. Det är derföre icke rätt att säga, att författningen är alltför nyss gifven för att kunna ändras, utan man måste pröfva saken. Frågan är då, om det är en allmän önskan att få denna förändring och om den har befogenhet. Då saken vid hvarje riksdag återkommer och allt mer vinner terräng, så att den nu har mer än halfva Representationen för sig, måste vi väl antaga, att den allmänna meningen är uttalad i denna framställning. Den är äfven rättfärdigad och understödd deraf, att Staten af sina tjänstemän i allmänhet icke fordrar kunskap i grekiska språket. Det är nu stadgadt,

att yngling på den klassiska linien, som icke utan svårighet kan följa undervisningen, må befrias från läsning af grekiska. Att en sådan befrielse innebär något förödmjukande lär väl icke kunna bestridas, och att den skall bero på efori godfinnande är dessutom ett förmynderskap, som icke är lämpligt, och hvilket, om en yngling mot målsmans önskan tvingas till detta studium, öfvergår till tyranni. Man säger att afseende på de andra lärjungarnes undervisning fordrar ett sådant stadgande. Men om det är svårt att ordna undervisningen med särskild hänsyn till *en* yngling, som blir dispenserad, så är det deremot lättare om flera blifva det. Jag anser det önskligt att förslaget bifalles.

Herr Beckman: Jag är förekommen af andra talare; men jag kan icke underlåta att uttala min mening i denna, enligt min åsigt, viktiga fråga och att söka med min röst motverka antagandet af det Tillfälliga Utskottets förslag. En talare har anmärkt, att, då motioner i denna syftning riksdag efter riksdag blifvit väckta, så kunde ej be-
tviflas, att detta vore uttryck af en inom landet allmänt rådande önskan om en förändring i ifrågavarande hänseende. Kraften af detta argument kan jag icke erkänna. Upprepandet af motioner ådagalägger en viss ihärdighet hos en eller flere motionärer; huruvida det innebär något mer, måste bedömas efter andra grunder. Deremot erkänner jag villigt, att den omständigheten, att Representationen tagit denna sak om händer, kan vara ett skäl att tala om. Härvid torde likväl då böra tagas i betraktande de omständigheter, som föranledt Representationen att lyssna till dylika förslag. Första gången, då Rikets Ständer framställde en önskan i det nu ifrågavarande syftet, föranleddes denna deraf att man ansåg ansträngningen för lärjungarne till följd af det stora antalet läroämnen vara så stor, att man måste borttaga något ämne och föreslog då grekiskan. Huruvida detta enligt min åsigt var rätt, derom vill jag sedan yttra mig. Till att börja med, vill jag uttala såsom min öfvertygelse, att öfveransträngningen, der den verkligen eger rum, härleder sig mindre af läroämnenas mångfald, än deraf att undervisnings-sättet icke alltid är sådant det borde vara. Detta mitt yttrande innebär icke något klander mot våra lärare eller mot skolstyrelserna. Dessa erkänna sjelfve att här mycket brister. Den, som närmare eftersinnat orsakerna till missförhållandet, finner att de ligga i den brist på nöjaktiga pedagogiska bildningsmedel, som hos oss förefinnes, och som gör att denna bildning måste inhemtas helt och hållet genom och under tjänstgöringen i skolan. Sålunda göres skolan på ett betänkligt sätt till experimental- och öfningsfält för ännu alltför utbildade undervisningsförmågor.

Hvad nu grekiska språket angår, så är dess betydelse för bildningen redan af en annan talare så fullständigt utlagd, att jag derom icke mycket behöfver yttra mig. Det är af största vikt för en humanistisk bildning, att genom kännedom af detta språk kunna tillägna sig de rika skatterna af dess sköna litteratur. En obestriddlig sanning är ock, hvad en annan talare yttrat, att utan kännedom af grekiskan det latinska språkstudiet icke lika väl kan bedrivas, som med en sådan kännedom. Då detta yttrande blifvit så fattadt, som skulle man icke kunna inlära latinska språkets formlära, utan att känna den grekiska,

och, då samma yttrande på grund af sådan tolkning blifvit till sin riktighet bestridt, så vågar jag tro ett sådant bestridande ådagalägga bristande insigt uti hvad frågan egentligen gäller. Utan tvifvel är det möjligt, äfven för den, som saknar kunskap i grekiskan, att tillegna sig latinska formläran; men deremot torde erfarenheten bekräfta, att ett grundligare latinstudium bedrifves med större framgång, då latinet sättes i sammanhang med grekiskan, än då detta icke sker. Allt språkstudium vinner nemligen i klarhet och djup genom komparation, heldst då språken till hvarandra stå i det förhållande, som grekiskan till latinet. Upphör nu en större del lärjungar på latinlinien att läsa grekiska, så blir närmaste följd den, att desse icke kunna på samma sätt undervisas som de, hvilka läsa båda språken. Klart är att läraren, som känner sig nödsakad att gifva undervisningen en äfven för de icke grekiska läsande, lämplig form, hindras att göra undervisningen i latin så ingående och allsidig, som de, grekiska läsande, med rätta kunde fordra och som deras bildning skulle tillåta. Dispensen från grekiska blir redan i detta afseende skadlig, icke blott för de dispenserade, utan ock för de icke dispenserade. Här har vidare blifvit yttradt, att, då lärjungarne ega rättighet att välja hvilken linie de behaga, så borde deraf, som en naturlig konsekvens följa, att de äfven skulle få välja ämnen inom linierna. Sådant vore visserligen för individen det beqvämaste, men måhända icke ens för honom det nyttigaste; och tänker man på det allmänna bästa, så lär väl en grundlig bildning på två linier vara att föredraga framför en icke grundlig på fyra eller fem. Se vi nu på de svårigheter vid verkställigheten, som dispensväsendet medför, så möter oss först den, att på lämpligt sätt sysselsätta de dispenserade. Att detta är svårt, synes af de vexlande förslag, hvilka i den vägen blifvit framställda. Först stadgas i 1856 års skolstadga, att »de dispenserade skola inom den afdelning, der latin icke läses, eller ock utom skolan, njuta sådan undervisning, som af rektor godkännes.» De skulle således helst undervisas inom skolan på reallinien; men redan år 1859 hade man funnit olämpligheten af detta stadgande och omöjligheten att så inpassa de dispenserade på reallinien, att de verkligen af undervisningen kunde skörda gagn. Svårigheten ökas naturligen, derest målsmannens önsknings skola afses, då det gäller att bestämman i hvad ämne ersättning för grekiskan skall sökas. Skolans undervisningsschema kan nemligen icke omgöras för tillfället; det är stadfastadt för året, och måste vara så. Erfarenheten af förstnämnda svårighet föranledde dispensrättens bortstrykande i 1859 års skolstadga. Ny begäran om dispens föranledde Kongl. Förordningen af den 12 April 1865, som för vissa fall tillåter densamma och stadgar, att de dispenserade skola på de åt Grekiskan anslagna timmar, under vederbörande lärares tillsyn, sysselsättas med skriftliga arbeten på lärorummet. Detta är otvifvelaktigt det lämpligaste sättet och det som minst störande ingriper i undervisningens gång, så länge de dispenserade utgöra ett ringa fåtal. Oanvändbart blifver deremot äfven detta sätt, så snart de dispenserades antal blifver något större, ty om ock en lärare kan hafva tillsyn öfver ett par eller tre skribenter, under det han är sysselsatt med de öfriga lärjungarnas undervisning, så blifver denna till-

syn

syn tydligen omöjlig i fråga om ett större antal. Insigten i båda de förut omnämnda sättens oanvändbarhet och svårigheten att angifva något annat, föranledde 1866 års Ekonomi-Utskott att vid sitt yrkande af dispens från grekiskan föga det förslag, att de dispenserade, på de till grekiskan anslagna timmarne, skola undervisas på sätt rektor och lärare, med billigt afseende på målsmans uttryckta önskan, finner lämpligt. Ögonskenligen är detta, att åt rektor uppdraga uttänkandet af ett sätt, som man sjelf misströstat om att finna, ett uppdrag, som enligt hvad äfven blifvit anmärkt, synnerligen försvåras genom äläggandet att vid dess utförande fästa afseende vid målsmans önskningsar. Ungefär lika otillfredsställande är den hemställen, hvilken nu af det Tillfälliga Utskottet blifvit gjord. Allt detta visar i min tanke tydligen, huru svårt det är att på lämpligt sätt sysselsätta de dispenserade, der de utgöra ett större antal, utan att inrätta en tredje, möjligen en fjerde linie. Jag lemnar derhän, hvad härmed verkligen skulle vinnas. Men otvifvelaktigt erfordras för sådant ändamål ökade lärarekrafter. Redan nu med tvänne linier äro dessa krafter på många ställen otillräckliga, så att man understundom ser sig nödsakad att sammanföra båda liniernas lärjungar, der de borde vara skiljda. Sådant bör dock om möjligt undvikas. Antages det föreliggande förslaget, hvarigenom de dispenserades antal otvifvelaktigt kommer att i betydlig mån tillväxa, så ökas i samma mån svårigheterna. Emot ett sådant antagande talar ytterligare det i min tanke obestriddliga faktum, att de dispenserade ynglingarne, huru man ock ställer, icke vinna någon nämnvärd ersättning för hvad de förlora genom dispensen. Undervisas de i skolan, så måste de kastas än hit och än dit; under sådana förhållanden lära de föga på de timmar, som äro anslagna åt det ämne, hvarifrån de äro dispenserade. Skulle man åter vidtaga den åtgärden, att de finge undervisas hemma, så uppstår stor svårighet att kontrollera deras arbete; kamraterne skulle ock lätt komma att betrakta dispensen allenast såsom befrielse från skoltvånget. Förvisso tror jag att detta skulle hafva rent af ett demoraliserande inflytande, om icke på de dispenserade sjelfve, dock på de öfriga lärjungarne, genom att hos många bland dem väcka begäret, att på samma sätt blifva qvitt den offentliga undervisningens tvång. För öfrigt anser jag högst ovisst, om det är en verklig lycka för ynglingen, att så tidigt få bestämma sitt vitæ genus, om ock en sådan bestämning i många fall är oundviklig. Vid denna ålder missförstår man alltför lätt sin kallelse. Hvad särskildt angår studiet af grekiskan, så kan jag af egen erfarenhet intyga, att ynglingar, som med stor motvilja tagit ihop med detta språk, efter någon tid i dess studerande funnit ett stort nöje.

Jag får slutligen fästa uppmärksamheten derpå, att grekiskan, om än icke för hvarje individ nödvändigt, dock alltid måste kvarstå såsom en konstant faktor i den humanistiska bildningen, och att en sådan bildning utan kunskap i grekiskan icke kan anses fullständig.

På grund af hvad jag sålunda anført, äfvensom af hvad föregående talare i samma syftning yttrat, får jag instämma i dessas anhållan om afslag å ifrågavarande hemställen.

Herr Landgren: Genom en under en följd af år fortgående agitation, har det lyckats att göra ett så tilldragande och för den allmänna kulturen så ingripande ämne, som grekiskan, till föremål för den Svenska allmänhetens ovilja. Något skäl må äfven sökas i det sätt, hvarpå undervisningen de sista trettio åren bedrifvits, till följd af den språk-anatomiska rigtning, som på 1830-talet inkom i läroverken, hvaröfver den tidens gamla skolmän skakade på hufvudet. Man frågar ofta nog intet efter det djupa innehållet och den sköna formen i den behandlade författaren, utan inlåter sig i en massa etymologiska klyftigheter, vid vilkas besvarande sjelfve Aristoteles skulle komma i förlägenhet. Detta är dock nu på väg att ändras, som man ser af språkundervisningskomitéens förtjenstfulla utlåtande; så att en af anledningarne till den allmänna oviljan snart torde vara försvunnen.

Man säger vanligen att den grekiska litteraturen för oss alldeles icke har den ringaste praktiska nytta? Om så vore, skulle jag äfven visst icke vilja, att ungdomen dermed skulle förslita tiden. Men så är icke förhållandet. Jag vill ej tala derom, att alla religiösa debatter i våra dagar förvandlas till en strid om rätta meningen i de grekiska ord och uttryck, hvari de heliga sanningarne äro nedlagda i Nya Testamentets skrifter. Man må ej säga att det är kyrkans män, som så behandla saken. Nej, den behandlas så af dissenter, rationalister och alla dem, som deltaga i de religiösa frågorna. Ju mer dessa tränga hvarje man på lifvet, ju mera visar sig äfven behovet af grekisk språkkunskap.

Nå väl, säger man, men detta rör i alla fall blott en särskild gren af den menskliga kulturen, och få äro de, som i denna mening deltaga i den religiösa striden. Jag svarar härpå att förhållandet är nära detsamma i afseende på den allmänna bildningen. Var det ej i de höga grekiska mästarnes verk som den nya kulturens heroer, en Winkelman, en Herder, en Schelling m. fl., hemtade denna djupa insigt i andens väsen, hvarigenom de ävägabringat dessa revolutioner inom konstens och vetenskapens område, som burit så herrliga frukter. Är icke den grekiska naturtroheten både i konst och litteratur ännu en spegel, hvari den moderna bildningen städe skall finna en yrnare och tillrättavisare mot sina städe återkommande aberrationer! Är det icke dessa naturtrogna utvecklingar af förnuftets eviga lagar, som vi finna hos Plato och Aristoteles, som utgjort det säkra bergfäste, hvaremot både den falska idealismen och den krassa materialismen lidit nederlag! Huru kan man då säga att grekiskan saknar all praktisk betydelse? Är det af ingen praktisk betydelse om den bildade klassen af ett lands befolkning styras af låga, konstlade och förvända åsigter af menniskonaturen; eller om dessa åsigter äro natursanna, ädla och upphöjda? Då man afvisar det grekiska språket, så framhåller man i stället historien såsom ett synnerligen bildande studium; och hvem förnekar väl detta! Men hvarföre läsa vi världshistorien? Är det för den stora massan af händelser den upprullar, eller är det för att lära oss att fatta och förstå menniskonaturen i alla de olika gestalter, hvari den uppträd? Att fatta och förstå hvarandras lefnadsideal och känslor är ju något, som vi så högeligen hvarje dag behöfva, men som menniskorne i allmänhet ej förmå. Hvad den ene vill offra lifvet för, anser den andre ej värdt att man för detsamma

rör sitt lillfinger. Så har det varit från urminnes tider. Vid Kristendomens uppkomst betraktades dess äldste helige sakkörare af Romerska statsmännen föga annat än som skeppsmaskar, som ville borra statens fartyg i sank; och de kristna ansågo ofta hela den grekiska bildningen som ett verk af mörkrets andar. Jag frågar om denna skarpa motsägelse ännu är utplånad, eller om den ej fastmer är på väg att stå upp i hela sin fordna skärpa? Det är verldshistoriens sak att förmedla och bilägga sådana motsatser, och att lära människorne att fatta och förstå hvarandra. Men till ett sådant studium fordras, att man skall med hela sin själ försänka sig i det folks egna nationallif, som man studerar, likasom landskapsmålaren med kraften af sitt snille genomtränger och tillegnar sig andan af de scener, dem han på duken afbildar. För att förstå en människa, måste man följa henne från det enskilda lifvets hård, hvori hennes karakter bildas, till den offentliga banan för hennes verksamhet. För att förstå ett folk, måste man i åskådningen på ett ideelt sätt likasom lefva om dess lif, sörja dess sorger och fröjdas dess fröjder. Man måste höra detta folket sjelft i sina skrifter och sina stora mäns ord och handlingar bigta och uttala sin uppfattning af lifvet och dess ändamål. Har nu det grekiska folkets historia en större betydelse för den allmänna menckliga kulturen än något annat folks, så måste en intim kännedom af detta folks litteratur vara ett oundgängligt vilkor för en grundlig historisk bildning. Huru man än arbetar att såsom ett dödt ting maka undan det grekiska språket, så kommer det genom tingens eget kraf och den grekiska bildningens verldshistoriska betydelse åter tillbaka och griper in med lefvande hand midt i det moderna lifvets ömtåligaste frågor för den närvarande dagen.

Man må ej inbilla sig att afhjelpa öfveranstängningen i skolorna genom grekiskans undanskjutande, då läsetimmarne och terminerna äro desamma, ty, under en äregirig lärares hand, kan ett enda ämne så svälla ut, att det ensamt kan förstöra ungdomens helsa.

I intet enda europeiskt land af någon betydelse har man så undanskjutit grekiskan, som redan skett i Sverige. I Frankrike har den reala linien borttagits ur skolorna och klassiciteten blifvit utvidgad helt nyligen, såsom det synes af kultusministerns skrivelse. Jag anhåller vördsamligen att Kammarren icke längre fortskrider på en bana, som har till syfte den grundligare bildningens undergrävande i vårt land.

Herr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Oaktadt en föregående talare yttrat, att han nästan till vämjelse hört upprepas den inom landet rådande önskan att få bort grekiskan, och oaktadt jag befarar, att Kammarrens ledamöter dela denna känsla, i anseende till den långa diskussion, som varit, så anser jag mig dock böra uttala några tankar i denna fråga, då jag både behandlat den i Utskott och har söner, som jag uppfostat. Det hufvudsakliga skäl, jag hört anföras mot den nu föreslagna förändringen, är det, att skolstadgan på sednare tider undergått så många förändringar, och att man derföre ej ånyo borde vidtaga några sådana. Det är sannt; men kan man vänta sig annat än nya framställningar, då man ej tagit steget fullt ut, utan endast vidtagit halfmesyrer, ty som sådana betraktar jag de stadganden, som äro gjorda

i Kongl. Maj:ts Kungörelse af den 12 Maj 1865. Der står: »För yngling på elementarläroverkets klassiska linie, som befinnes icke utan svårighet kunna följa undervisningen, må framställning om hans befrielse från läsningen af grekiska språket göras af vederbörande målsman, och må, efter det läroverkskollegium yttrande afgifvit, på eforus bero att den äskade befrielsen bevilja.» Här är nu påpekadt ett sätt att erhålla den äskade befrielsen; men då det förutsattes, att målsmannen måste förklara sin myndling icke utan svårighet följa med, så är detta ungefär detsamma, som att tvinga en far förklara sin son för ett dumhufvud, och detta strider mot vår känsla. Då man i allmänhet heldre öfver- än underskattar sina barns förmåga, så tager man ej ett sådant steg utan att rådfråga läraren. Efter denna konsultation inger man en ansökan, som kan blifva bifallen; men dertill fordras, att ej för många framställa samma anhållan. Låt oss dock antaga, att den blir af kollegium bifallen, så hindrar det icke eforus att svara nej. Man är således underkastad ett fullkomligt godtycke. Man har vidare anmärkt, att det skulle möta sina svårigheter att sysselsätta de dispenserade ynglingarne under de för grekiskan anslagna timmarne. Det är sant, att det skulle vara det, om målsmannen finge bestämna, i hvilket ämne en sådan yngling i stället skulle undervisas. Men det står: »Undervisas på dessa timmar på sätt lektor och lärare, med billigt afseende på målsmans önskan, finna för lärjunge lämpligt.» Då man nu vet, att den menliga naturen i allmänhet är sådan, att man har lätt för somliga, svårt för andra ämnen, och det hvarken bör vara lärare eller målsman obekant, i hvilka stycken en yngling ligger efter, så är ju naturligt, att denna tid användes för att hinna fatt kamraterne i dessa ämnen. Om han t. ex. har svårt för matematik, kan ju denna tid användas för att räkna problem, och han behöfver då ej mycket taga lärarens tid i anspråk. Med ett ord, nog kan man för dem finna passande sysselsättningar, utan att en tredje linie behöfver bildas. Man har talat om den grekiska bildningen, som skulle gå förlorad, om grekiska språket fortfarande skulle vara ett obligatoriskt ämne. Jag har icke läst grekiska och kan icke derom fälla något omdöme. Det är möjligt, att jag är mycket obildad; men tror mig hafva nog omdöme för att påstå, att undervisningen i grekiska språket en 5 å 6 timmar i veckan icke kan föra detta studium särdeles långt. Man har mycket ordat om vigten af en klassisk uppfostran. Jag ber nu att få fästa de Herrars uppmärksamhet, som så mycket hålla på grekiskan, derpå, att mången yngling uppoffrar latinets hellre, än han underkastar sig att läsa grekiska, och som jag känner latinets värde, anser jag nyss påpekade omständighet vara ett ytterligare skäl att följa Andra Kammararens exempel vid afgörandet af denna fråga. Jag yrkar på bifall till det Tillfälliga Utskottets Betänkande.

Många ledamöter hördes nu ropa på proposition.

Herr Storckenfelt: Jag är icke inspektör för någon skola, men fader till flere gossar, och detta har gifvit mig anledning att med en viss uppmärksamhet följa skolstadgan. Jag tror icke meningarne vara delade om, att skolorna äro belastade med för många ämnen. Orsaken härtill är den, att den komité, som utarbetade skolstadgan, var sam-

mansatt af personer, tillhörande både den gamla och nya skolan. De förre höllo på de gamla ämnena, de sednare ville hafva in nya, och följden blef, att de fingo in för många ämnen. Nu några ord om det sätt, hvarpå denna fråga blifvit af de båda Statsmagterna behandlad. Under 1863 års riksdag ingingo Rikets Ständer till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes förordna, att valfrihet i fråga om grekiska språkets läsning måtte kunna medgifvas, och att då sådan befrielse eger rum, annan undervisning måtte af lärjungen få åtnjutas, antingen inom eller utom skolan. Derpå följde efter 1½ års förlopp ett svar, som alls icke är något svar på frågan, och hvars beskaffenhet icke kan på annat sätt förklaras, än att det långa dröjsmålet med dess afgifvande gjort, att man glömt frågan. Svaret, Kungörelsen af den 12 Maj 1865, har följande lydelse: »För yngling af elementarläroverkets klassiska linie, som befinnes icke utan *svårighet* etc. etc.» Man har försvarat detta uttryck och sagt, att det icke innebär någon förödmjukelse för ynglingen; men jag, som känner dessa ynglingar, vågar påstå, att det finnes icke en bland hundra af dem, som icke härigenom anser sig nödsakad att vara med i detta ämne, blott därför, att han ej må anses icke kunna följa med. Till en vid sistlidne riksdag i denna syftning inlemnad motion, afgaf Ekonomi-Utskottet ett komplett förord; men saken föll med två Stånd mot två. Nu har Andra Kammaren bifallit ett af dess Tillfälliga Utskott framställt förslag till förändring i skollagen, och jag anhåller, att Första Kammaren måtte besluta det-samma.

Ropen på proposition förnyades.

Herr von Möller: I hafven så länge lyssnat till många och långa tal för grekiskan att jag nu får bedja herrarne en liten stund lyssna till ett *motsatt*.

En talare har sagt, att grekiskan är ett vilkor för den humanistiska bildningen. Jag måste erkänna att jag icke är så lycklig ega detta vilkor, men derjemte måste jag protestera mot en föregående talares yttrande: att det är den moderna Kristendomens sakförare, som vilja förtränga det grekiska språkstudium ur våra skolor. Jag för min del befarar icke, att studiet af grekiska språket skulle utträngas ur våra skolor derigenom, att målsmannen finge rätt att deltaga i afgörandet af sin myndlings dispens derifrån. Jag anser, att, om än lärarekollegiun kan bedöma lärjungens intellektuella krafter, målsmannen eller fadren bättre känna dennes kroppsliga. Ett bland hufvudskälen mot detta förslag är framhållandet af de olägenheter, som skulle följa deraf att målsmannen skulle få bestämma de ämnen, hvari de dispenserade ynglingarne skulle undervisas, på de åt grekiskan anslagna timmar. Jag anser derföre, att Utskottets Betänkande borde antagas med den ändring, att nuvarande stadgas föreskrift om användandet af dessa timmar borde inläggas i stället för den af Utskottet föreslagna. Jag gillar fullkomligt hvad en lärd talare yttrat, att det är det allmänna och icke det enskildas intresse, som bör vara det bestämmande, och går man till väga på det af mig föreslagna sätt, så blir detta anspråk uppfyllt.

På grund häraf, får jag anhålla om bifall till Utskottets förslag, med den af mig föreslagna ändringen.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag skall icke länge upptaga tiden, då jag förut under flera riksdagar haft tillfälle att yttra mig i ämnet. Jag vill blott bestrida det yttrande, som en föregående talare fällt nemligen, att föreskrifterna i 1865 års skolstadga, angående de dispenserades sysselsättande under de åt grekiskan anslagna lärotimmar, skulle vara otillämpliga, och att detta varit orsaken till den sedermera beslutade förändringen. Jag för min del vågar påstå, att den icke funnits omöjlig att tillämpa, utan endast obehäglig för lärarne, som funno mera betungande att antingen meddela särskild undervisning åt dessa ynglingar eller att hafva omtanke om deras undervisning utom skolan, än att låta dem sitta ibland de öfriga grekiska lärande lärjungarne. Också uppstod missnöje hos lärarne öfver denna föreskrift. Striden mellan det gamla och det nya fortfor och vid påföljande riksdag lyckades man genomdrifva en skrifvelse, innehållande bland annat en uttryckt önskan derom, att grekiska språket åter skulle blifva ett obligatoriskt ämne, hvarefter ett stadgande i sådan syftning intogs i den förnyade stadgan för elementarläroverken den 29 Januari 1859. Sedan har frågan blifvit åter väckt vid hvarje riksdag, och föranlett det försök till densammans lösning, som innefattas i Kongl. Kungörelsen den 12 Maj 1865. Jag hoppas dock, att, då nu åtskilliga år förflutit efter den tid, då den nu ifrågavarande förändringen först påbjöds och många af de styresmän för läroverken, som då med misshag sågo förändringen, blifvit efterträdda af yngre och friskare krafter, hvad som då syntes svårt, nu skall i vida mindre grad så förefalla. Jag tillstyrker bifall till det framställda förslaget.

Herr Fröman: Jag hade föreställt mig, att Representationen så väl förr som nu skulle hafva annat att göra, än att pröfva detaljerna af skolstadgan. Den har uttalat sina önskningar, och Kongl. Maj:t har derpå fästat afseende, i det Han, efter vederbörande myndigheters hörande, utfärdat Kungörelsen af den 12 Maj 1865. Jag för min del anser, att vi kunna vara nöjde härmed och röstar nej till det Tillfälliga Utskottets förslag.

Talrika rop på proposition hördes ånyo.

Herr Beckman: En talare har yttrat, att de berörda föreskrifterna i 1865 års skolstadga icke vore olämpliga, utan endast obehägliga. Jag ber med anledning deraf, att få upplysa, att de utlåtanden man inhemtat från våra skickligaste lärare, hvilka väl ej i allmänhet kunna beskyllas för behäglighet, vitsorda mitt påstående om nämnda föreskrifters olämplighet.

Jag vill äfven, med anledning af en föregående talares anmärkning, afgifva den förklaring, att min mening aldrig varit att påstå, det man icke kan anses bildad, utan att känna grekiska språket; jag har blott sagt, att studiet af detta språk måste kvarstå som en konstant faktor i ett lands humanistiska bildning. Jag fortfar i mitt yrkande om afslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att Andra Kammarrens i ämnet fattade beslut skulle antagas utan förändring, dels af Herr von Möller, att samma beslut måtte antagas med följande förändrade lydelse: »att Riksdagen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhåller om den förändring i 12 § af nu gällande stadga för rikets elementarläroverk, sådan denna § lyder, efter Kongl. Kungörelsen den 12 Maj 1865, att lärjunge, som begagnar undervisning i latin, må, på målsmans anhållan, frikallas från läsning af grekiska språket och i stället under de lärotimmar, då sådan befrielse eger rum, under vederbörande lärarens tillsyn sysselsättas med skriftliga arbeten på lärorummet;» och dels slutligen, att Andra Kammarrens beslut måtte afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på antagande af Andra Kammarrens ifrågavarande beslut oförändradt, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på antagande af samma beslut, med den af Herr von Möller deri föreslagna ändring, då svaren utföllo med många nej, jemte några ja, och slutligen proposition på afslag å beslutet, hvilken proposition med många så väl ja som nej besvarades; hvarefter, och sedan proposition på beslutets antagande förnyats, samt likaledes med många både ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan votering begärts, samt Kammarren, uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan, såsom kontraproposition vid voteringen antagit afslag å Andra Kammarrens ifrågavarande beslut; uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den som antager Andra Kammarrens, genom protokollsutdrag N:o 180, Första Kammarren delgifna beslut, att bifalla Andra Kammarrens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 18, i anledning af väckt förslag om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående sådan ändring i 12 § Läroverksstadgan, att grekiska språket må blifva ett valfritt läroämne röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Första Kammarren Andra Kammarrens ifråvarande beslut.»

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—33;

Nej—39.

Föredrogs ånyo Andra Kammarrens den 16 och 18 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 180, med delgifvande af Kammarrens beslut öfver första punkten i dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 20, angående Herr G. von Proschwitz's motion om tillägg i stadgan för ri-

kets allmänna elementarläroverk; och antog Första Kammaren hvad Andra Kammaren i ämnet beslutat.

Kammaren åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem
O. Brukel.

Fredagen den 22 Mars 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades 5 protokolls-utdrag för den 20 dennes och protokollet för den 28 sistlidne Februari.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om antagande af en lag, angående efterbildning af konstverk.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets den 13 och 14 dennes bordlagda Utlåtande N:o 14, i anledning af Herr Grefve C. G. Mörners och Herr Erik Olssons motioner, rörande enskilda banker.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag får anhålla, att Sekreteraren behagade upplysa, huru Andra Kammaren må hafva beslutat med afseende på Banko-Utskottets ifrågavarande Utlåtande.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att, enligt ankommet protokolls-utdrag, Andra Kammaren bifallit förevarande Utlåtande.

Grefve Mörner: Då Andra Kammaren bifallit Utskottets Utlåtande, är ej något att vid saken åtgöra; och jag vill derföre icke upptaga Kammarens tid med försök till vederläggning af de skäl, hvilka Utskottet till stöd för sitt yttrande framställt.

Herr Wallenberg: Jag kan ej vara lika belåten med Utlåtandet, som Grefve Mörner, i thy att jag icke godkänner Utskottets motivering. Om det är godt och nyttigt, att enskilda bankernas rättighet, att ut-